

НАШ ЧАС

МІСЯЧНИК
ПОЛАТНИКИ
СУСПІЛЬНОГО
ЖИТТЯ
ЛІТЕРАТУРИ
НАУКИ
МИСТЕЦТВА

Рік V

1946. І

§:§
хокохок

Н А І І І Л Я Х.

Рік У.

1946.

ТРАВЕНЬ.

§:
хок

Олекса Стефанович

х х

х

Вони злились в єдину таму,
Єдиний витворили гуд -
Гук з-під Базару і з-під Круга,
Гук із Парижу й Ротердаму ...
Не треба слів. Хай встане тима
І д'горі здіймуться серця -
І хай завмре напруга ця,
Як обря стать архистратика,
Коли стойть перед престолом,
Вся - харалужна, і горить,
І більше мовить кожна мить,
Ніх можна вимовить глаголом.

О. Олесь

ТЕРНОВИЙ ВІНОК

I

На гноїщах Європи ми, як черви,
В'ємось або без ружу лежимо...
Натягнуті, як струни, намі нерви
І люто б'є по них життя само.

Не відчувавасмо уже ударів,
Не лічимо розбитих струн:
Однаково: з якої хмари
Стрілой кине в нас Перун.

Все дужче сивіс волосся
І гнуться голови сумні...
Так гнететься кинуте колосся
І губить зерна запамні.

Куди іти, і де його благати?!

Були ми скрізь, благали ми усіх...
Одні вмивали руки, як Пілати,
А другі кидали на сміх.

Молились ми, та з неба Бог великий
Дивився байдуже на нас...
І глузував ще більше ворог дикий
І кидав камені образ.

З орлів нестреманих, крилатих,
Ставали ми пінгвінами без крил,
Серед хрестів, серед бордів розп'ятых
Шукали місця для своїх могил.

Були ми всі безбарвні, рівні, сіри...
Усі однакові: бессилі і смішні ...
Ніхто не зважиться летіти в ірій
Крізь хмари чорні і страшні.

II

Але не всі поволі догнивали, -
Лишалася ще молодь вогнянна,
Світили їй, так зблизька, ідеали,
І снилась їй країна чарівна.

Що їм були і хмари й дні похмури,
Ворожі-й гнів і дикий сміх...
Назустріч вітру, грому, бурі
Були відкриті груді їх.

І спіла думка їх, з життям зливались мрії -
Ввихалася перемога їм ...
Співали давони їм то Дра то Софі,
Гремів гармат майовий грім.

Старих покинули:" не вірите - вмірайте,
Ми ж віримо, ми прагнем боротьби.
Молітися, плаче і благайте,
Нових панів відшукуйте, раби...

А ми ішли і знову йдем без ... збрєї:
В серцях її курть нам ковалі!
Не родяться, а творяться герої
В боях за волю рідної землі.

Ти нас веди, досвідчений вояче,
Ми віримо, ми коримось тобі...
Тепер же ми, а ворог наш заплаче
І прокляне останній бій".

III

В маленьких людях - дух малий...
Вони малі - малого тільки ж хочуть,
Ідуть дорогою, не збочуть,
Бояться ночі, навіть мли.

Літати, падати стократ
І знов шукати стежок в незнане, -
В них ні бажань, ні сил не стане, -
Вони родилися - для хат..

Сидіть в тепленькому в зимі,
У холодку дрімати в літі,
Сушить грушки, плекати квіти,
Ходить з ліхтариком в пітьмі.

На еміграції вони
Придбали де-що, слава Богу,
І мабуть стане на дорогу,
Як трісне "царство сатани".

А коли - ніхто не зна...
Листи не йдуть, чутки збудились...
Казали щось та помилились:
Сам мабуть ширить "Сатана".

І так ідуть і пливуть літа...
В колодочки вже вбились діти...
"Що ж будем ждати і терпіти,
Нести, згидаючись, хреста".

IV

В великих людях - вільний дух
До тіла людського прикутий ...
Їх вабить крила розгорнути,
Їх кличути простір, воля, рух.

Вони ж не заснуть і в ночі!
Їх будить зойк і крик народній,
Вони то в небі, то в безодні,
Їм сниться слава і мечі.

Що стіни - мури? розвалити!
Що скелі - гори їм?! розперти!
Перемогти або умерти, -
Однаково: прекрасна мить!

Життя для них - це боротьба,
Вони родилися для чину,
Розкуть закуту Україну,
Звільнити вічного раба!

Це - зміст життя їх, це мета,
Це - їм призначена дорога,
А там за нею - перемога,
Квітки і брама золота.

І йдуть вони, і безліч їх
Упало славно на дорозі,
Ні плач, ні ворога погрози
Не здерхати радісний потік.

у

Ой лийся, лийся, річко бурхлива,
Хоч напилася до скочу нива,
Не напилася води, а крові,
Аж стражно стало вже музикові.

Кров'ю захита вже кожна хата,
Діти голосять над трупом тата,
Мати, як крейда, лежить замліла...
Хіба ти, річко, цього хотіла?!

VI

Не спить Отаман... думас думу,
Він пильно слухає нашепти шуму,
Шуму рожевого, хвилі розбитої,
Ниви червоною кров'ю політії...

"Стане"! - сказав він, "та не спочинемо,
Хвилі розбурхані далі ми кинемо,
Кинем на ворога, ката одвічного;
Втопимо льтого змія північного..."

І через скелі і мури поставлені
Литися стали струмочки окривавлені,
Стали надії квітами сходити,
Очи заплакані радісно зводити.

VII

Не спав і гад. Гадючий розум
І дні і ночі працював...
Він вдома правив роги козам,
За домом яструбом літав.

У саме серде цілив з лука,
Але стріла не долетить...
Аж ось повзе якась гадюка
І змій з гадюкою сидить.

Готовий план і всі деталі.
Все точно зважено на грам...
... Радіс змій в кремлівській захі,
... Повзе гадюка в Ротердам.

VIII

І приповзла і Отамана
В обійми юдині взяла.
І не збагнув: чи в серці рана,
Чи це нектар вона влила.

Лежить, не знає він і досі
Вино, а чи отруту п'є,
Хоч рідний хтось над ним голосить
І побратим меча кус.

IX

Курява. "Пісня": сотня поляже,
Тисяча натомість стане до борби...

Ішлі діди на муки, підуть і правнуки"
Пісня стихає... затихла...
Курява падає... зникла...

Княжполіч.

ГЕРОСВІ ВСЕЖЕРТНІ.

СЛОВО

В УЦІ. РОКОВИНИ РОТЕРДАМУ.

/ 25.У.38 - 25.У.46 /.

I.

Коли пок. Вождь був ще гімназійним учнем, він, підготовляючи до матури домашню лектиру, читав залишки - Ібсена. - "Мене, - говорив він мені одного разу, - цікавила в того поета глибока проблематика його творів, і подобався мені його гострий критицизм. Правда, - я не розумів усесіло нпр. Ібсенового Бранда. Але невмілим "я мушу" чудного доктринера, давало мені багато до думання. І я іноді довгими годинами сидів над тією драмою, щоб порозуміти всю суть загадкової постаті". І воло ніби коментар до тих слів Покійника, - коли проф. Іван Боберський, той самий його учитель, який нашому молоденькому матуристові давав читати твори великого драматурга Норвегії, сказав в одній розмові так: "Так, - Евген Коновалець це один із моїх найкращих учеників, він багато читав і дуже серйозно підходив до кожної, завданої йому мною лектури. Пригадую собі теж, що це той між моїми абітурієнтами, який прочитав Ібсена всього і здав мені зі своєї лектури звіт, гідний уваги".

Дійсно: яка помітна, яка гідна уваги та життєписна подробиця! Особливо ж, коли дивитися на неї сьогодні, з перспективи роковин трагедії в Роттердамі.

Бо чи не є вона та її герой - Ібсенівською драмою, написаною в нас самим життям?

Ви дивіться лише на цілість туземного шляху полк. Евгена Коновалця, на сорок вісім років, - уродж. 1890 р. - що їх прожити було йому приоуджено. Скрізь тут вразить вас водно повторюваним гаслом оте невмілим своєю фаталістичною конечністю "мушу" сильної волі людини, що такою чудною тайною захоплювало його молодечу уяву при лектурі Ібсенового твору. Гімназійним учнем він, упруговх кожного, і найкоротшого побуту в рідному селі Сашкові, де його батько є народнім учителем, почував необхідну потребу працювати по своїй змозі для освідомлення селян. Правда - учніві п'ятої гімназійної класи ще не так то легко підібрati тему до просвітнього реферату для простої авдиторії. І не легко йому зважитися виступити прилюдно промовцем та взяти на себе відповідальність за властовані сходини на випадок, якщо б із ворожої сторони трапилася з цього приводу яка зачіпка. А можливість такої зачіпки в галицькім, та ще до того підльвівськім українськім селі, була в епосі напереламу ХІХ. ст. - особливо з боку москвофільського - актуальна майже кожночасно. Але щож? Наш замківський юначок почував в собі вже дуже рано непримиримий зов внутрішнього мусу, якого суть так знаменно висловлена словами Ібсенівського героя:

"Тобі простять, як сил тобі не стане,

Та ні, як ти не зважився на чин". -

Просто: гімназист Коновалець уже в роках перед матурою не знає молодечої безжурності, притаманної людині в його віці. Ви навіть у тонких рисах його юнацького обличчя могли добачити лінію тієї суворости, яка опісля, в часах, коли він у Білій Церкві організував своїх Січовиків Стрільців суворим ладом Кромвелевої "святої

армії", підкреслювала в нього слово наказу жестом незрушиої, іноді хмарно вдумчivoї ліваги. Всі ж організаційні мочини його рідного Зашкова, починаючи від перших сходин з рефератом, а кінчаючи заснуванням домівки читальні та місцевого "Сокола", були зв'язані зі співпрацею молодого гімназиста. Співпрацею спершу більш пропагандистського характеру - "в колі моїх знайомих" як описував сам, - а далі і доволі рано, в рамках самостійної активності". А дех розваги молодості - спитаєте? Невже їх для ібсенівської людини, ще поки вона тільки юнаком, немає? Але як воно тому юнакові турбуватися розвагами його віку, коли йому вже тоді вкарбувались глибоко в душу віщи слова величого поета про мус чину і пожертві?

Тобі проотять, як сил тобі не стане,

Та ні, як ти не зважився всеціло!

І потоплений отак у підсвідомі голоси своєї молодої душі, на як юнак, може не раз після прогомонілого свята читальні чи "Сокола", мріє десь на самоті, мов колись Орлеанська дівчина в її тихому Дом-Ремі, дивними мріями і замислами. І може почуває, що пляж його майбутнього поведе з рідного Зашкова далеко-далеко в чужий, широкий, суверій світ...

II.

Суровий, ворожий, непереможний світ!

Ворожість цього світу, поза межами рідного Зашкова, до укоханої нашим юнаком української батьківщини пізнає він наглядно упродовж найближчого етапу його життя, а саме як слухач прав в університеті у Львові /1910 - 1914/. Коновалець стежить тут уважно за розвитком боротьби українського громадянства за український університет. Він належить до активної частини українського студентства, яка тоді зі збросю в руках змагається за своє право з фалангами польських боївок, надуваними на них ляцькими ватажками в роді Хлямтачів та Гломбінських. Він бачить трупа Адама Коцка і є між тими, що йм горді число та ім'я IOI. Він стає перед польським трибуналом у процесі проти тієї непримиреної сотки молодих українських борців за право народу, для яких гасло: "Боронім українськості університету у Львові!" стало невідкладним законом. І працює він як один з представників українського студентства в Комітеті Н.Д.П. під проводом през. Костя Левицького та водно в тісному зв'язку з рідним селом, звідки щонеділі виїжджає по його організаційному плані до 70 референтів на дооколичні села. Але хоч і як дуже обмежена його праця в тому часі на середовище галицьке, то проте Евген Коновалець уже тоді не тратить з очей загальноукраїнського овиду, ідеї соборництва українських земель та українського народу. Так частина студентства, з якою він працює, відржує щораз живіші та тривкіші зносини з придніпрянськими емігрантами, що після російської революції в 1905 р. живуть у Львові, а з яких імена Володимира Доротенка та Андрія Жука незабаром стають широко відомі. І отак ідея соборності у співпраці з велико-українськими інтелігентами стає дедалі фундаментальною базою національної роботи свідомих та вибраних одиниць. Це ж той час своєрідного другого відродження Західної України, що таким жагучим відгуком вібився в акті з дня 12. IV. 1908 р. та у Франковім гімні:

Не пора, не пора...!

Так:

Друге відродження! Відродження, заграва якого проблискусє і поза межами галицької волости.

Оце ось між іншим праця проф. Боберського і його штабу внесли нового духа в наших гімназіях, у шкільну науку та увінчалася помітними успіхами, особливо в ділянці спорту і руханки як засобів національного виховання, творячи при тім тверду, але спасенну школу організаційної, громадської роботи. Не без впливу на обнову нашого життя в епосі перед першою світовою війною була теж діяльність пок. Митрополита Шептицького, в першу чергу з погляду на творені ним гуманітарні установи, з якими зв'язувався значний розвиток господарського життя, посилюваного численною сіткою краєвих кооператив. І так само зазначується в Галичині щораз кращий розвиток нашої західно-української преси, щораз свідоміше поставленої засобом національної пропаганди, завдяки якій засяг ії праці обхоплював дедалі і українські середовища за кордоном, особливо ж Віденсь. Тут західноукраїнські публіцисти, як ось Роман Сембратович та Володимир Кушнір, працювали в тіснім зв'язку з тодішньою нашою парламентарною репрезентацією, зокрема ж із такими ії членами, як посли др. Кость Лещицький, Василь Яворський, Станіслав Дністрянський та Кирило Трильовський. І це іх ділом був український журнал в німецькій мові, - спершу "Л-Штрален", а далі "Рутеніше /щойно опісля/ Україніше Ревю", який зразу став успішним органом нашої закордонної пропаганди. Передовсім улаштована тоді в тім журналі анкета європейських світочів науки, літератури й мистецтва у справі заборони української мови і писаного слова в Росії 1876 р. - це, поруч виданої нашим журналом антології німецьких перекладів з Шевченка /1914/, два найвільш пропам'ятні його почини, бо власне вони причинилися чимало до актуалізування української справи саме перед великою війною на арені широкого світу.

Словом:

Історичний свид, на тлі якого майбутньому Вождеві об'єднаної соборною ідеєю української революції доводиться виступити вперше, позначений чітко проблисками нових змагань нації за приналежні їй місце в колі вольних і державних народів.

Правда, - попри всі ті обновлюючі зусилля і змагання, повної і всецілої обнови, повного і всецілого відродження духовості українського народу шляхом заповітів Мазепи й Шевченка, в епоху молодого Коновалця ще не бачимо... Українська парламентарна репрезентація ось ні в Думі царя Миколи II., ні в австрійській Державній Раді не зуміла боротися за право рідного народу з неустуничівістю справжніх революціонерів. Ось-так напр. як це робили у віденському парламенті чехи, а при самім кінці навіть і ультра-льояльні поляки. Українська інтелігенція по той бік Збруча саме з виbuchом війни не вагається зазначити на стсрінках журналу "Українськая Жизнь" своєї лояльності до царя Миколи і його уряду. На Все студентськім I.З'їзді у Львові 1912, отже на два роки перед виbuchом війни, Дмитро Донцов доказавши біхнерівсько-гекелівськими аргументами неважливість догм нашої релігії, задивився за усуненням ії зі школи, а З'їзд відповідні резолюції приняв очевидно одноголосно. - В українській літературі цілість творчої духовості не з'ясована і хитка. Це ж тоді період галицької "Молодої Музи" з ії кволим ліризмом не лиш у ліриці, але й у прозі і у драмі. Ліризмом, що велить навіть таким гарним талантам, як напр. Василь Пачовський, потопати в ущерб хребтило перечулених настроях, десператно-глумливо-цинічного характеру. Так, що цей безпросвітній суб'єктивізм почувань руйнує Пачовському кавіть свідомо героїчні концепції в його історичних драмах, а опісля в епічній спробі "Марко Проклятий".

А придніпрянські поети і письменники, опинившись з вибухом війни на еміграції, не виявляють тут помітного розмаху творчості. Навпаки - дехто з них стає подекуди духовною жертвою небезпечної своїми приманами чужини.

А все те враз з історичними пороками в духовості українського громадянства, стає не аби яким камінням на шляху грядучої української революції. Шляхом нової боротьби України за визволення. Одчайдушної, відкушної боротьби нації за гріхи Переяслава і Полтави та Грушевсько-Винниченківських промахів.

О, молодий, замківський організаторе, який же преважний той визвольний подвиг, що на тебе, на всежертув твоїх сил, чекає!

III.

Тихо - сумовито схиляються дві берези над самотньою могилою в далекому Роттердамі... І наче перешіпуються ледве чутним пошумом своїх листків про подвиг та про всежертув овіянного ними на вічний сон Вождя України - Евгена Коновальця....

"Перактум ест..."

Прогомоніла вже давно перша, велика й невмолима жорстока світова війна. І була вже після неї друга, і ще більш невмолима своєю жорстокістю і всеруйнучим шаліттям. Та проте пам'ять про Вождя, що його злочинна рука поклада у передвчасну могилу нелюдсько пошматованим трупом на чужій землі - живуча і животворна сьогодні ще завжди із силою того, всежертув благословленного життя, що не вмирає для людей і для світу ніколи...

Плакала за ним і плаче вся Україна як за Морозенком, як за Нечасем, як за розстріляним ворогами Богуном. І свята є ій його могила, так само самотньо смуткуюча в далечі широкого, сурового, ворожого світу, як і невідома могила Мазепи, Орлика, чи Кальнишевського на далекій півночі... Але може в роковинну ніч Мотовилівки прилітають з України духи впавших воїнів з рядів його війська, армії Січових Стрільців полковника Евгена Коновальця, зброєтворця з Білої Церкви і іх незрушного Вождя. Прилітають на його могилу і під тихі пошуми вартуючих берез свою тугу невимовну споминами розважають....

Чи так, думі святі, Герої незабуті? Чи споминами невмірущими споминаєте його?....

Згадуєте славний бій на горі Маківці, де він молодим хорунжим цісарської армії в московський полон попав, а опісля у Царцині в таборі полонених як організатор українських частин працював і з них, ураз з Романом Сушком в Дубівці, перші ряди Української Армії створив? Тямите ще, як ті перші вояки Коновальця співали: "Нам поможет святий Юр и Пречиста Мати...", зворушичи вразливу душу іх організатора до сліз? Бо це в нього, в того залізного командира Коновальця було таке чудне й одноразове: залізна воля і серце, чутке на найтоншу красу, на все, що гарне і зворушише. А далі Київ і Біла Церква. Організація і створення еліти армії - Коновальцевих Стрільців, що іх вороги боялися, мов шайтанів боєвища, а свої називали "святыми людьми"?.. Де, коли в історії народів була така одноразова суттєвого геройства армія, як вояцтво, створене волею і наказами полк. Коновальця? "Круглолоби" Кромвеля? Вони, правда, не покидали читати Святого Письма, але в католицькій Ірландії вони преливали кров вірного свійому ісповіданню населення - гірші бісурменів. Шведи Густава Адольфа, чи Карла XII?

Вони, правда, молилися за прикладом своєgo короля, але в боротьбі вони прщади для іх противника не знали ніколи. А вої Консальця визволювали людей скрізь, куди приходили, і тільки для катів свободи не знали пощади ніякої. Це була ніби армія Христа. Чи так, святі подвижники ?

А ще далі ? Від 1918 р. до 1921 р. ? Яка ж тут суміж зваги, хоробрості і несхитності останніх одчайдущих гусиль ! Дійсно: як усеціло намагався колишній читач Ібсена відповісти Брандовій заповіді творчого чину !

А творець бригад УВО, рядів ОУН та українських "легіонів смерті" в боротьбі проти польських пацифікантів ?

Це для здеправованої передвоєнним ліризмом житкої, м'ягкої та непевної української душі просто страшна своїм динамізмом крутіж змагань, поривів і кривавих пожертв... Пожертв, водно потрібних необхідно, і водно киданих на боєвища перівної, жорстокої, безпощадної боротьби в ім'я найвищого наказу, найвищого ідеалу - батьківщини. Отут наш колишній зашківський мрійник може колись і сам здригнувся душою перед кривавими гекатомбами тих жертв, що надали по його наказу в послідовності непримиреної боротьби з ворожими пацифікантами. Але хто з нас знає всі глибини душі вождів, на плечах яких лежить відповідальність за долю неволеної народу ? Хіба збагнули ми з цього погляду душі наї Хмельницьких, Дорошенків і Мазеп ? Скрізь тут ось просто нахабно насуваються Бісмаркові слова про те, що в людей, одержимих високою ідеєю, високим званням, не може бути мови про щастя в буденному значенні цього слова, що іх щастя виключно у здійснюванні того, що вони вважають свою повинністю.

Чи так, святі тіні, Герої Всеукривені ?

Тихо, тиженко хиляться білі берези над далекою могилою замученого Вождя, і ніби неземним цілунком, навіянним з небес України торкаються ії холодних гранітів ...

"Перактум ест ..."

СИМОН ПЕТЛЮРА

/Вибір зі статей, промов, листів С. Петлюри/

" В українську державність ми віруємо, українську державність ми ісповідуємо, в її неминучості ми переконані. Для нас вона є до певної міри живою реальністю, бо ідея її ми носимо в сердці, бо її духом, потребами овіяні все життя. Ще не затих гуркіт "рідних гармат" недавньої боротьби за нашу державність, ще не засохла свята кров, пролита мучениками й лицарями її, ще не розвіялося той дух боротьби, що піднімав вірних синів нації на велике діло й поведе ще знову їх за собою, щоб допровадити до кінця розпочатий віками національний чин.

Дух цієї боротьби овиває націю і нас, частину її, що переважає на чужині та згідно з законами розподілу національних сил працює в органічній єдиності з нею для звільнення отчизни.

Ми занадто живо відчуваємо цей дух боротьби, щоб перейти до порядку дія над засобами найдоцільнішими для успішного її закінчення; ми занадто шануємо ціну крові, яку пролили наші незабутні і яка без перестанку до наших днів ллеться на Україні, щоб не скилилися перед їхніми могилами й не додержали тих заповітів, що їх вони перед своєю смертью або фактом самої смерті - найбільшої жертви для отчизни - передказали нам". /"Тризуб" ч. 1/

"Шлях звільнення кожної нації густо кропиться кров'ю. Наможе так само. Кров'ю чужою і свою. Ворохом і рідною. Кров закінчує глибокі процеси національних емоцій, усвідомлень, організаційної праці, ідеологічної творчості, всього того, що нація свідомо і іrraціонально використовує для ствердження свого права на державне життя. Кров, пролита для цієї величної мети, не засихає. Тепло її все теплим буде в душі нації, все відограєтиме роль непокоючого, тривожного ферменту, що нагадує про нескінчене і кліче на продовження розпочатого ... Хай же в цей день ми глибше, як коли, відчуваємо велику вагу передсмертних заповітів, наших лицарів". /"Тризуб", ч. 15/

"Коли ідеал наш ще не досягнено, то це ще не означає неможливості його досягнення. Ясно ж, що акт 22 січня 1918 р. повстав від з чого іншого, як із почуття нації воскресити традиції минулого нашого життя й волі одині жити самостійно. Коли ж наші традиції в минулому переривалися Переяславським трактатом, так вони знаходили своє, хоч часове, воскресення в часі Доротенка, в часі Мазепи і нарешті ясно знов повстали вже в наші часи. А разом з цим воскресінням - колосальні процеси "віднайдення себе", поставлені "себе", так би мовити, на певне місце в "часі і просторі", розвинення всіх галузів нашого власного політичного й духовного життя - розпочалися, і свідком цих процесів не тільки ми, але й Європа". /"Тризуб", ч. 4/

"Національний геній пригнічений в своєму виявленні на протязі віків низької несприятливих географічних і міжнародних обставин, він всем склонив у собі величезні творчі можливості, перед якими безсилими показали себе зовнішні сили чужого насильства. Нація, що має в собі ці можливості, не може не здійснити свого ідеалу державного і не може не виконати своєї історичної ролі для людства. Вірячи в її сили, відчуваючи їх в собі, ми з певністю і на майбутнє її дивимося. Україна, як Самостійна Держава, стане реальністю як в житті народу нашого, так і перед широким світом.

І сьогодні вона могла б уже бути тим, чим неминуче буде завтра, коли б творчі державні змагання її народу "вчора" не були затримані в своїому закінченні насильством історичного ворога та збіgom несприяльних міжнародних обставин". /"Тризуб", ч. 1/

"Логіка розвитку національного руху на Україні веде до повторення військових подій 1918 - 1920 рр. Ми хотіли б, щоб неминучість їх була заснована ширшими кругами громадянства, як і той факт, що цей конфлікт матиме місце незалежно від форми влади в Росії. Всі вони для нас мають однакову вагу, бо однаково не міряться з існуванням державної незалежності України і однаково будуть боротися проти неї і з нею, які політичними, так і мілітарними засобами. Між царською Росією і сучасною комуністичною для нас не має різниці, бо обидві вони уявляють собою тільки різні форми московської деспотії та імперіалізму. Ідеал державності української не може бути втиснутий у вузькі межі федерації, конфедерації, тим більше автономії, ні з Росією, ні з ким би то не було". /"Тризуб", ч. 1.

"Загально національній політиці українського народу часткові інтереси окремих його земель та областей повинні бути підпорядковані, а на боротьбу з московською небезпекою повинно звернути головну і виключну увагу. Шлях до української держави стелиться через Київ, а перші цеглини будівлі теж закладаються на Київських горах. Ця основка лінія національної політики її оцій основний постулат національно-державного програму не повинні ні заплутуватися, ні ускладнятися льокальними інтересами, бо останні мають значіння другорядне і можуть бути полагоджені тільки тоді, коли в столиці України сидітиме свій національний уряд.

/ "Трибуна України", кн. III, 10-11/

"Сучасне панування московського більшевізму на Україні це тяжка хилтва й політична школа для українського народу. В неволі гіркій він ще більше полюбив свободу, в національнім нещасті він згадує минуле, коли хоч короткий час був у своїй хаті хазяїном. Ще тяжкіть "мертва рука" московського більшевізму над нашою країною... Але сили нації ще не вмерли, енергія народна все більше і більше виригається з-під комуністичної кормиги. І, головне, зростає політична активність серед українського селянства, робітництва та інтелігенції. Перед революцією ми були лише етнографічним матеріалом, а тепер, після революції і кривавих років збройної боротьби за свою вольність і державність, Україна, як нація, - як нація, яка знає, чого вона хоче й куди їй іти, - є фактом безперечним навіть для наших ворогів". /"Тризуб", ч. 3./

"Там, на Сході, відбуваються великі процеси - процеси визволення поневолених народів і боротьби їх за відбудування своїх держав і серед цих народів, які знають уже, куди їм іти, безпечно перше місце належить Україні з її численним населенням, з її багатою землею, з її хлібом, дукром, залізом, вугіллям, морем..."

В урочистих актах законодатників, в яїні за волю і повстаннях мідно виявив наш народ свою волю непохитну жити незалежним державним життям. Боротьба за це нашого народу не припиниться і не припиниться. Нехай вона буде довга і ущерта, нехай вона бере нові і нові жертви, але Україна незалежна - хоче чи не хоче того Европа, - таки буде". /"Тризуб", ч. 9.7/

"Постулат державної незалежності України як "кондіцію сінеква нон" стабілізації, повинен бути висунутий як один з центральних пунктів загальної європейської політики в справі встановлення рівноваги в Європі". /"Тризуб", ч. 5./

"Коли б справді дійшло до якихось великих політично-військових пертурбацій, то різні інтереси вимали б од українських організованих сил, од Української Нації, щоб вона виразно стала проти московсько-комуністичного блоку з його комуністичними чи некомуністичними спільниками і в рядах коаліції, що буде боротися з цим блоком... Ясна виразність у цій справі не тільки не помкодить, але, навпаки, буде позитивним придбанням реальної політики нашого національного програму, поскільки цей програм повинен мати ясні лінії в обсязі т.зв. "міжнародної орієнтації".

/ "Трибуна України", ч. 2-4. /

"Розглядача оцінка географічного положення України і стратегічної оборони кордонів її висовує перед українськими політиками завдання шукати опертя на системі політичних аз'язків з тими державами, що мають певні інтереси на Чорному Морі або в басейні Його".

/ Табор I, ст. 57 /

"З-за кордонів політики та державні мужі ставляли під знак запитання гармонію і однодумність у змаганнях Уряду і народу о суверенітеті нашої Республіки і, висловлюючи часто сумніви, чи така однодумність існує або така єдність змагань буде завершена з часом об'єктивний та задовільняючий громадську опінію Європи та Америки, - я вважав би необхідною якнайбільшу акцію з боку цп. Послів та Голов Місій в тому напрямку, щоби сумніви ці збити, а упередження ті, які так заявято підтримуються ворогами нашими в тій справі, невтруалізувати.

Потрібно при дотичній акції в тій справі не тільки спира-тись на великі державні акти з дотеперішньої боротьби за неза-лежність нашої Республіки, які видані були Центральною Радою, Трудовим Конгресом, Директорією і в яких воля народу ясно і не-двозначно вивіляла себе щодо нашої незалежності, але й на числен-ні жертви людські, які сам народ приніс на олтар самостійної України і в обороні влади своєї в числі не одного десятка тисяч наших воїків, що загинули смерть лицарів в боротьбі з нашими во-рогами, не одної тисячі мирних горожан нашого краю, розстріляних тими ворогами через одно підоаріння в прихильності до ідеї су-веренної України або навіть через одну лише приналежність до української нації.

/ з листа до М. Василька /

"Українські мечі перекуваються на рала тільки тоді, коли гасло-Незалежна Держава Українська - перетвориться в дійсність і забез-печить отому ралові можливості зухиткувати рідну землю плодочу з її незчисленними багатствами не для потреб третього або другого з половиною чи якого іншого інтернаціоналу, а для устаткування і змінення власного державного добра і збагачення рідного народу. Отже: не забуваймо про мечі учімося міцніше тримати Його в руках, а одночасно даймо про підкрівлення націю моральних елементів її бутти, творчої любови до батьківщини, стороності до ворога за цомету за кривди, заподіяні ним, - в симбозі яких знайдемо і вірні шляхи до звільнення і програм для будівництва".

/ "Тризуб", ч. 15 /

"Ціна крові і жертв, що ними купується мир і добробут нації, завжди буде меншою, коли раніше думають про відповідальну роль війська".

/ "Табор", I, 68 /

"Чи не відчує українець, особливо військовий, аналогії між ситуацією, що ми в неї попали після 18 листопада 1920 р., і тими обставинами, що випали на долю французів 1870 р., і чи не про-каже ця аналогія нашим патріотичним військовим колам напрям для їхньої праці во ім'я світого майбутнього?

Аджех і серед наших рядів розлаштував слабодухами, а для морально здорових і національно свідомих був і є стимулом до творчої праці і шукання "шляхів для направління".

/"Табор", I, 76/

"Мистецтво стратегії має діло з кров'ю людською, йде через трупи й руїну матеріальних цінностей. Струн і можливостей її не можна натягувати без кінця й краю, як не можна їх і все на новий лад ставити. В кожному відповідальному і заздалегідь передбаченному політичному питанні міжнародної політики своєї держави стратегія має обов'язок дати ясну відповідь: чи відповідає воно інтересам оборони краю, може чи не може витримати він своїми мобілізаційними нарушеннями певні комплікації, що випливають з політичних планів та комбінацій Держави?"

/"Табор", I, 58/

"Я думав, що українська автокефальна церква головою своїм повинна мати власного патріярха, як цілком логічне завершення її ієрархічної архітектоніки і еволюції нашої національної думки, нашої національно-церковної ідеології. В майбутніх конфліктах нашої держави з Москвою внутрішня міцна, ієрархічно дисциплінована українська церква може відіграти велике позитивне значення у вислідах такої боротьби. В аносинах, в поширенні свого морального й іншого впливу на православні церкви /грузинську, білоруську, польську, латиську, вірменсько-григоріанську/ держав, повсталі на місці давньої Росії, така українська церква, як є хотів би в майбутньому недалекому її уявити, могла б так само допомогти зміцненню та впливові нашої державності, ~~чи~~ кажучи все про ті придбання, що цією дорогою і для своєї сили вона можесястигнути". /Лист до міністра ісповідань І. Огієнка з дня 19.12. 1921./

"У мене були моменти, коли безсильно впадали руки, коли здавалося, що гасне віра в святу ідею, та ці моменти людської перевтоми були тоді, коли я не бачив єдинання й активності в нашій суспільності, а бачив тільки партійні роздори, які доводили до того, що багато людей не вбачали за деревами лісу, за партійними інтересами інтересів державних. В такі хвилини я пригадував собі слова Мазепи: "Нема згоди, всі пропали"..."

Перед нами великі завдання суспільного й державного будівництва, і кожен повинен oddати волю, душу й руки на службу цьому ділу. Ми повинні віддати на це всю енергію. Година повинна у нас бути за день, день за місяць, бо тільки таким чином досягнемо своєї мети".

/З промови С. Петлюри в Києві 20 травня 1920 року/

"Інтереси України і інтереси Росії пішли різними шляхами; різними шляхами розійшлися і інтереси еміграції цих країн".

/"Тризуб", ч. 4/

"Не марнотратним, не яловим повинно бути життя й перебування нашої еміграції поза межами батьківщини, а повним глибокого змісту та корисних наслідків для рідного краю! Глибоке розуміння потреб нашого національно-державного руху і контактне узгодження праці з твою роботою, що провадиться на Україні - ось що головним чином буде ціхувати працю еміграції за кордоном, коли вона захоче як слід виконати свій обов'язок перед рідним народом".

/"Сучасна українська еміграція та її завдання", ст. 7-8/

"Коли б там, на Україні Великій, відчули розбіжність політичної думки серед нашої еміграції, брак єдиної волі в праці цілого громадянства на чужині, - то це боліче відчула б наша

нації і гостро засудила б нас за нашу дріб'язковість та малий розум у справах великої й державної загально-національної ваги".
/ "Сучасна українська еміграція, ст.28/

"Ми стали ніби фаталістами всі і навіть не намагаємося винити свого Я і своєї волі. Власне одні риси в сучасних настроях нашої еміграції, що у декого виливається в квіетизм, у деякого в самообмеження, а у всіх в пасивне чекання "блізьких подій", в моїх очах свідоцтвом не дуже добрим для нашої справи".
/ 24.IV.1925 р. Лист до О.Л./

"Треба свіжого повітря і ясного світла, щоб розвіяти чад і притлумити безкарність державно-недисциплінованих елементів нашої еміграції".
/ "Сучасна українська еміграція, 25/

"Справа здобуття української держави - це справа цілої нації української, а не якоїсь класи її, чи партії, - от через що порозуміння, согласованість всіх чинників громадських і співпраця їх в умовою, без додержання якої ми ніколи своєї мети державної не досягнемо.

Отже пріоритет державності над партійністю, загально-національних інтересів над класовими груповими, партійними мусимо ми на еміграції зрозуміти і відчувати, як категоричний імператив, як одну з головних умовин нашого державного будівництва!"

/Українська еміграція, ст.19-20/

Полтавський.

ВОЯК, РЕВОЛЮЦІОНЕР ЧИ ПОЛІТИК.

Чим був властиво з природи і покликання полк. Армії УНР, Командант УВО, Голова Проводу ОУН, Є. Коновалець? Вачимо, що в своїй діяльності був він і вояком і революціонером і політиком. Але де лежала точка тяжкості його духової особи, на першому, на другому чи на третьому?

Покійний Полковник нераз висловлювався, що уважає себе на- самперед тактиком. І справді він умів майстерно маневрувати, оми- нати підвідні схеми, знати коли треба недочутти і примкнути око. Тим способом рятував він багато справ, легко виходив із трудних ситуацій, обеззброював противника чи вибивав йому ґрунт з під ніг. А до подібних вправ кожна політична арена, особливо під- пілля дав велике поле попису.

Але більше того Покійник був також добрим стратегом, і то політичним стратегом. Він чи не перший збагнув, що в визвольній акції на дальшу мету з важним зберегти духову боєздатність нації, не складати зброї, продовжувати боротьбу всікими можливими спо- собами. Звідси ідея УВО, що мала тримати націю в стані боєвого поготівля.

Безперечно, Є. Коновалець не був чіканим терористом. Лише він бачив, що бомба і революціонер - то єдина реальна зброя, на яку могли здобутись українці під чужинецькою займанчиною. Ціла вага боєвої акції полягала не в числі забитих комісарів чи навіть міністрів, лише в тому психологічному ефекті, який викликає виступи у своїх сторонніх та ворогів. То ж босва акція була сво- го роду політичним засобом.

Не був Полковник і природженим революціонером, як то бува- ть люди з природи, з покликання, з темпераменту, типу Майдані, Комута. Значно більше революційного запалу мали такі його спів- робітники, як Сеник, що був свого роду романтиком революції, або Сціборський, який був теоретиком революційної акції та жив нею. Що ж до Полковника, то він ставився до бойового чину з розмислом, як практик, що зумів заграти не на одній струні.

Є. Коновалець розумів, що живемо в добу революційну, в часи глибоких переворотів і перебудов, як також живемо в епоху націоналізму. Він приложив всіх старань, щоб оформився естаточно- український націоналізм.

Є. Коновалець інтуїтивно відчув, що лише націонал-істична ідея може протиставитись таким універсальним і згубним віруван- ням, як комунізм і протидіяти іншим теоріям, що зміряють до духового поневолення українців. І лише вона в стані здвигнути українську націю на шляху до державності. А щоб та ідея була динамічною, сильною й раптово ділаючою, повинна вона бути ре- волюційною, надхненою духом героїзму, жертвенности. Лише по- дібна ідея, вилекана на історичних традиціях, може дати нації внутрішню спайку.

Розвій подій вповні виправдав передбачення Є. Коновалеця і нині український націоналізм є великим моральним, політичним чинником, діючим серед українців.

Український націоналізм не міг не бути революційним, бо вилонився в добу глибокого перелому, що його переживає Україна і вся Європа. В таку добу сполягати на еволюційні процеси не доводиться. Бо ж хто не здобудеться на волеву ہтугу, на чин, той неминуче опиниться під колесами історії. А тимчасе українці повинні мати відвагу й уміння здобувати, а не лише приймати. Ідея національності напів новою має творити свое

життя, але насамперед мусить вона струситися від залишків поневолення та чужинної дійсності. Це має творити зміст національної революції.

Але годі кислити революційний чин категоріями недавно минулого. Форми всякого практичного чину залежать від зовнішніх обставин, і в умовах польської займанщини Городок Ягайлонський мав свою рацію. Революційне наставлення є насамперед внутрішньою поставою супроти дійсності і є воно вислідом розгоною сили та спаги осіб чи суспільств. Однак коли в парі з ним не іде політичний змисл, революційність стає ферментом анархії і розкладу.

Так розумів речі Г.Коновалець, коли через УВО та ОУН під^у готовляв українську національну революцію. Тож, як бачимо, в своїй чинності, чи то команданта боєвої організації, чи то Голови політичної групи, політичні моменти все були в нього на першому плані. Тому власне ми гадаємо, що центр ваги цієї історичної особи треба шукати в площині політичній.

Мислич

Ідея провідництва.

Колись Шевченко тужив за "українським Вашингтоном", який порівбі український народ до волі, до власної держави. З усією питомою Йому відомою силовою оспіував він великих народних провідників, які провадили свій народ шляхами слави й могутності. Во він знов, що не сіра маса, ота "капуста головата", є творцем історії і носієм та творцем великих культур, але великі уми, генії, що виходять із даного народу в тіло магічної силової, що з племені пастухів і греческів уміть робити народ, націю. Тому Його могутні гимни слави й обожання належали цим геніям, народнім вибраним і пестунам історії. Вони ж бо, ці Прометей, мали відвагу й уміли вирвати віміногні з рук самолюбних богів і давати їх своїм народам. Без них, без цих національних героїв, життя народів було б сірою буденниною, безпросвітним існуванням.

Англійський історик Карлейл видвигнув в історичній перспективі значення героїв у житті народів. Він один із перших накреслив такі могутні постаті в житті народів, як напр. Кромвель і Наполеон і розкрив їхню справжню роль в історичному становінні англійської та французької націй. В добі демократії він співав славу колишнім народним героям і тужив за новими героями. Бо герой, могутній індивідуальність, провідник із ласки Божої, не є тираном або диктатором, який держить владу в руках виключно фізичною, брутальною силовою. Герой - це помазанець Божий і вибранець народу, це найкраща синтеза вічного духа певного народу, що втілює в собі й реалізує те, що даний народ має в собі найбільш істотного й історично тривалого.

Народ любить і поета своїх провідників, він прислухається до їх голосу й іде за ними, бо бачить і відчуває в них себе самого. Він відчуває між собою і своїм провідником якусь незважну близьче містичну силу, яка з'являє Його з провідником в одну нероздільну цілість. Повернувшись з вигнання Наполеон витала маса французького народу з небувалим ентузіазмом і захопленням, помимо всіх тих тигарів, що налопував він на цей народ і помимо всіх тих жертв, яких він хадав безнастінно від цього народу. В прекрасній поемі одного чеського поета зображеній цей культ провідника з небувалою силовою: мати, що зтратила всіх своїх синів у війнах, які спричинив Наполеон іде на торжественний похорон цього народного провідника, щоб кинути Йому свій проклін, але зближивши до місця паради і почувши звуки дзвонів і музик, що голосили славу вічної Франції в постаті її героя, вона, замість прокльонів, в якомусь незважнутому, вижчому піднесенні заявила, що на таке велике народне діло є все мало було тільки трьох синів. Або: розлучена юрба за ті криваві війни, що спричинив Наполеон, приходить, щоб плакнути в лиці побідженому герою, якого ведуть на останнє заслання, але побачивши Його, вона замість ображати Його, скидає шапки з голов і віддає останній салют тому, що хоч перечинений, але одним зором умів полонити серця своїх.

Наполеон хадав мільйони жертв в ім'я ідеї "вічної Франції", він витягав малюкі неможливого від своєї генерації, але він творив житі і записував на віки-вічні ім'я Франції в анали історії. Він Наполеон - а з ним кожний національний герой - живе не тільки життям своєї нації, але життям Генерації, з якого і через нього говорить вічність.

Історія не знає народу, який виключно своєю масою, своїм числом рівних і сірих людей вийшов би на кін життя і залишив після себе незатерті сліди. Історія знає тільки ті народи й говорить про них, які мали своїх героїв. І то без огляду на його внутрішній суспільно-політичний устрій. І найбільш демократичні устрої можуть тільки тоді бути історично-творчими, тривалими, коли на їх чолі стоять великі індивідуальності, герої. Поява героїв, великих провідників у житті народу є ознакою живучості й історичної спроможності даного народу. Народ, який не видає з себе вже героїв, є народом, засудженим на смерть. Франція першої світової війни не була б вийшла ще раз на кін історії з такою могутністю, як що на її чолі не стояли б були такі величні постаті, як "тигр" Клемансо Й Фом. Демократична Англія була б мабуть програма цю війну, якщо б не була провадила її залізна рука Черчіля. Демократичні З'единені Держави Америки мабуть не були б вирости до тієї світового розміру потужності, якщо б на їх чолі не стояв був кілька разів зарядом вибраний Рузельт. Його тінь і сьогодні дає на прямні американській політиці. А чи історія ЗДА взагалі, як самостійної держави, не з'язана нероздільно з величною постатю Вашингтона? Це не тирані й диктатори в повному розумінні цього слова, які в ім'я своїх особистих хоробливих амбіцій і уподобань несуть смерть і неволю мільйонам людей - це найкрадії виразники і реалізатори того, що має кожний народ у собі найбільш позитивного й творчого. Це не духи руїни, але генії добра й краси.

Бо історія знає і великих духів руїни. Їм вона не ставить пам'ятників, тільки региструє їх появу, як региструє появу великих катастроф, епідемій і нещастя. Вони - ці духи руїни - лишають після себе тільки руїни й спустошення. Такими духами руїни, геніями зла були з історії темні появі Атілі й Джінгісхана, також появовою останеться з історії і панування Сталіна. Їх панування основувалось чи основується на насиллі, поневоленні й підниженні людим, на грабунках і мордах, на безправ'ї й неетичності. Їх історичний шлях - це руїна духової і матеріальної культури. Народ відчуває хоробливість цих появ, тому поборює їх із тією самою силою, з якою поборює яківі величні катастрофи. Вони не належать до культу героїв і великих провідників, бо не провадять вони народ до світлих висот, але до руїни й упадку.

В творенні, в історичному становництві народу поява героя, народного провідника є найважнішою передумовою, щоб якесь плем'я стало народом. Американський соціолог В.Мек Дугал у своїй праці "Психологія групи" пише, що найважнішою передумовою для того, щоб якесь плем'я, певна незорганізована група подібних собі духово людей стала народом, є ідея провідництва. Так у своїому думанні, як і у відчуваннях чи ділах всяка товпа виказує завжди тенденцію до поступовання за вказівками якогось провідника, і від ступиня, в якому вона улягає провідникові, залежить поземність вдачности її чинів. Поступувати за провідником і бути послушним йому - становить найпростіший спосіб для того, щоб діла й поступування товпи були вдачними, консеквентними, інтелігентними й опанованіми.

Не кожний перший-ліпший може бути провідником, провідник мусить визначатися винятковими прикметами. Значіння і роль провідника можна найкраще студіювати в організації армії - хоч тут провідником не є завжди провідник із ласки Божої. Але без ідеї провідництва не могла б існувати ніяка армія. Гієрархія провідників є істотою організації армії.

Це саме відноситься в багато вищому ступені і до народів, пише дальше цитований автор. Оскільки якийсь люд, якесь "плем'я" - чи більшість споріднених племен - має стати народом чи нацією, то мусить він бути здібним виділявати з себе, видавати особистості з вищиковими прикметами, які відограватимуть роль провідників. Загальні здібності народного провідника мусить бути дуже виразними й вищиковими, здібностями вищого порядку, бо тільки такі вищі здібності дозволяють провідникові здержання своєго провідництва над тобою чи народом. Такі особистості, може багато більше, як всякі інші чинники спричиняються до витворення народної єдності і підносять його до найвищого напіння.

В країні - пише дальше згаданий соціолог - , які мали всі інші умови народної єдності, але з причини браку одного провідника не стали оселев якогось тривалого народу. Наприклад велика частина Африки, мабуть найбагатшого континенту на земній кулі, була довгі віки в посіданні муринської раси, і ця раса нігде не витворила народу, - в той час, як в Європі, Азії Й Америці повстали великі культури й цивілізації. Нездібність цієї раси витворити народу - назіть тоді, коли перейшла вона під чужі впливи - в'яжеться, без сумніву, з фактом, що ця раса не видала нігде з себе індивідуальності з істотними прикметами високої інтелектуальної і моральної вартості.

Іншим народом є араби, які задячують своє існування одному чоловікові. Арабський народ створив геній Магомета. Він силом своєї особистості й оригінальності, полуленої з силом своєї глибокої релігійної віри, перетворив воїовниче й богохульне плем'я арабів у народ. До його виступу де плем'я було розпорошене й не творило ніякої єдності, попри його расову і географічну однорідність, іопри географічну відрубність й можність свободно порозуміватися між собою. А дальше: хто в силі паленно оцінити величезний вплив Конфуціяса Й Лаотсе на формaciю культури Китаю і надання їй однолітого характеру? Хто годен уявити собі існування мідівського народу без могутньої появи особистості Мойсея? Або, чим була б нир. Англія без Шекспіра, Ньютона, Дарвіна, Кромвеля і ін? Чим була б Франція без Людвіка XIV, Рішельє, Жанн д'Арк, Вольтера, Буало, Віктора Гюго, Наполеона, Клеманса і соток інших великих умів і могутніх характерів? І так дальше.

Але не тільки для свого повстання і формaciї, але і в дальшому своєму розвиткові народ потребує для свого існування великих умів і характерів. Без своїх великих провідних льдей, без своїх геніїв-героїв ніякий народ не може жити.

При тому не вільно забувати, що геніальні люди поодиноких народів є витвором їх раси і психіки. Немас "інтернаціональних" геніїв, всякий геній за'язаний нерозривно з своєю расою, з народом, з якого він вийшов. Семітська раса видала з себе великих релігійних учителів, раса татарська видавала з себе час-до-часу великих деснотів. Те саме явище відноситься і до європейських народів. Італію характеризують великі релігійні уми й генії штуки; Еспанію - малярство й мілітарний підбій; Англію - поезія, адміністрація, наука; Німеччину - музика й філософія і т.д.

Ці твердження американського соціолога побудовані на численних документальних даних і спостереженях. Вони повинні б зацікавити в великий мірі й нашого читача, який - під впливом теперішньої демократичної моди - звикав дивитися на провідника, як на історичний перехіток. Так, тиран-диктатор, абсолютистичні режими з королівськими кретинами на чолі не раз - це перехіток. Деспотія і поневолення людини й народів - це не тільки перехіток, але й

режими, які треба поборювати. Проте провідник, як синтеза найкращих прикмет народу, що істіє в собі генія цього народу й живе ним та для нього - це відвічна туга всікого здорового народу. Геніальний провідник народу, герой не є й не може бути ні демократом, ні автократом, ні тоталітаристом - він своєю індивідуальністю переростає всякі форми й режими, він стоїть понад усім, бо він синтезом всього й сповняє тільки відвічну волю свого народу. Він, завдяки своїм вищим якостям виносицься народною оцінкою на чоло життя.

Українська нація мала також своїх провідників із ласки Богої. І тільки тому, що ми їх мали - є ми народом. Якщо ми сьогодні існуємо, як нація, то тільки тому, що ми мали Святослава Завойовника, Володимира Великого, князя Данила, автора Слова о Полку Ігоревім, Богдана Хмельницького, Івана Мазепу, Тараса Шевченка, Лесю Українку, Івана Франка, Орія Федъковича й багато інших. Якщо ми в найновіших часах виринули знову на кіні історії, то тому тільки, що ми, як нація, видали з себе Симона Петлюру, Євгена Коновальця і цілу ту плеяду провідних людей, що під проводом цих двох величнів визвели націю з неволі на героїчний шлях визвольних змагань. Ворог, який стріляв у них, зізнав, що робить. Його вбивчі кулі не були спрямовані в чоло Петлюри й Коновальця, як осіб, але як найкращих виразників волі й генія народу. Ці кулі були спрямовані в чоло самого українського народу.

Трагічні травневі дати вказують нам, що наші вороги не раз краде зі нас розуміння про роль провідників, вождів ув успішному розгортанні українського визвольного змагу.

Ворог б'є насамперед по тих Перших, що прокладають шлях нації. Нехай свідомість цього об'єднує нас навколо священих заповітів поляглих провідників і навколо їхнього наступника і їхнього бойового товариша полк. А. Мельника.

Ель

Ярослав Барановський

/В третю річницю з дня смерті/

11.травня 1943 року підстуцюо застріло на вулиці у Мънсві др. Ярослава Барановського.

Він єз найбільшого розгорнення своїх творчих сил, в квіті життя. Народився 10 липня 1906 р. на Станиславщині в родині священика. Людина глибокого розуму, проникливої інтуїції, незичерпальної енергії. Організатор, політик, революціонер.

Вийшовши з рядів легендарної вже У.В.О., виносив на власних плечах тягар - ризико і відповідальність - підпільної праці в краї, роки тюрми й нелегального перебування на чужині. Боець, згодом командант У.В.О. на Зах.Землі, учасник І.Конгресу Українських націоналістів, II. Великого Збору О.У.Н., член на секретар Проводу О.У.Н., близький співробітник Вождя-Основоположника Євгена Коновалець. На полі суспільному Президент ЦеСУС-у, кількоратний делегат на міжнародні студентські зіди і т.д.

Був, дійсним співтворцем і заразом одним із найсильніших мото-рів Руху. З Організацією творив одно, вона до сьогодні позначена печаттю Його праці - жив для Організації і в ній.

Революційній праці надавав сміст, безпосередньо ставив її і тому ця праця мала стиль, який формував і формує ширше революційне середовище.

Та за цю свою суверенність - української людини і українського революціонера - був "відсуджений" продажним шумоминням на смерть: почалося цікування, посилилась інсінуації, розгорнуто планові "лови" на людину, яка - вірна ідеї - свою націоналістичну мораль мала від-вагу вдійснити в житті.

На Його вбивників прямо перед українським громадянством показав був - ризикувши вийти з підпілля на останнє прощання з другом - в надгробнім слові Олег Кандиба-Ольхич, і ми пам'ятаемо на чіх руках ця незмита досі кров.

Ділешає до того величного покоління муків Української Революції, що - хоч концентрованими зусиллями зовнішніх і внутрішніх ворогів українського народу - фізично були знищені, духовно далі живуть, вростаючи в міт.Імена Євгена Коновалець, Омеляна Сеника, Миколи Сіборського, Олега Кандиби і з ними Ярослава Барановського горять сьогодні як дорожеказ.

Провадив і будував. Невтомний і рухливий. Галичина, Буковина, Карпатська Україна, еміграція в Європі і в Америці - поле Його невпинного літтєвого і революційного походу. Часто в глибокім підпіллі сам на сам прокладав підвалини Організації, бо слухно бачив "великий знак часу" сіме в повинності "організвати усі великі і незичерпні сили і енергію українського народу до боротьби за нашу мету!" В значній мірі, нікраз Його заслугах - трівкості основ, які він прокладав - ми, як О.У.Н., встоючи і переможно встоїмо в тій світовій повіні, що заливає світ.

Д. Слобідський

Що задумув Москва й як протиділає цьому світ?

"На думку нашого уряду, не може бути ніякої платформи, на якій ми могли б зійтися з урядом, погляди якого на міжнародні відносини є дуже чужі від наших поглядів і є протилежні до нашого морального наставлення. Не може бути ніякого взаємного довір'я, ба навіть ніякої взаємної пошани, коли одна з партій цинічно думає про недодержання перебраних на себе зобов'язань вже тоді, коли дас обіцянки і заключає трактати. Ми не можемо визнати заступників уряду, які рішені й змушені конспірувати проти наших установ, дипломати якого є спричинниками небезпечних повстань і заворушень і якого речники кажуть, що вони підписують договори без думки додержуватися їх; ми не можемо мати з ними ніяких офіційних зв'язків, ані не можемо дружньо прияти їх у нас".

Так відповів уряд З'єднаних Держав Америки дnia 10 серпня 1920 р. Італії на її запит, чи не був би час визнати офіційно союзький уряд. Що правда, на теренах російської імперії ще провожалися тоді бої протибольшевицьких течій, які могли, за поміччю ззовні повалити уряд Леніна, тому було ще завчасно визнавати офіційно уряд, який міг бути повалений. Але таке ставлення закордону, особливо ЗДА, тільки допомогло закріпитися советській владі в Росії. ЗДА і взагалі американська публічна опінія, вихована на демократичних засадах свободолюбства, ставилася наскрізь негативно до диктатури пролетаріату, що збудував своє панування на безприкладному терорі, гвалті й поневоленні. Американський амбасадор, Френчіс, що власними очима бачив народження й розвиток советської влади в Росії, повернувшись до ЗДА, висвітлив американсько-му народові відносини в СССР. Він апеляв до совісти світу, щоб цей не дав загибати 180-мільйоновому народові під тиранічною владою "безоглядної, бесозісної і жадібної крові олігархії", якою провадить "чоловік із мозком дикуна й серцем монстра". Так само американська преса била на тривогу й домагалася знищення тиранії в Росії. Президент Вільсон окреслював публічно советський режим, як "малу групу людей, яка є так само егоїстична, безоглядна й немилосердна, як і царські урядовці". Проте він, у своїй закордонній політиці, держався строгої нейтральності відносно Москви. Цей великий ідеаліст і політик у професорській тозі думав, що а часом правда побіжить і в Росії запанує демократичний лад.

Даремно закликав Клемансо до інтервенції, даремно маршал Фоу виготовляв плани військової інтервенції в Росії і домагався скорої їх реалізації; даремно докауував Вінстон Черчіл, що війна з большевиками неминуча, тому краще її вже тепер розпочати й закінчити, чим пізніше. Союз Народів - це утопія, казав Черчіл, і він ніколи не заступить доброї флоти. Даремно остерігав світ перед большевицькою загрозою англійський прем'єр міністрів Ллойд Джордж - президент ЗДА, Вільсон, не хотів уже нічого чути про війну. А без Америки Європа не вмілася на продовження війни.

Американський народ не одобрив піаніше Вільсонової ідеї Союзу Народів, цієї найкрайнії мрії президента ЗДА, в ім'я якої він звіксся допровадження війни в Європі до її логічного кінця - розбиття московської тирани народів і створення польських, самостійних держав на цих теренах. Америка відтягнулася назад до своєї ізоляціоністичної політики й назіть не здала собі справи з того,

що всі її жертви, які вона принесла в першій світовій війні, були тільки витраченням величезної енергії, з якої не скористала ні вона, ні Європа. Союз Народів, який мав принести мир, лад і щастя людству, був тільки опівом, який задурманив багато тверезих умів, не приніс людству найменшої користі, а Москва за Його плечима розвинулася до такої потуги, що сьогодні тінь її впала не тільки на Європу й Азію, але й на Новий Світ. В ім'я ідеї Союзу Народів Вільсон не дозволив американським воякам матерувати дальше на схід, на Москву. Двадцять п'ять років пізніше ця ідея ганебно провалилася, але історична конечність маршу на схід, в надзвичайно гірших і тяжких умовинах, стала сьогодні для американського народу питанням бути або не бути. Загроза Москви, виспостеженої американським і англійським матеріалом, при рівночасному використанні своїх величезних ресурсів висить, як меч Дамокля, над цілим світом. Московський імперіалізм стукає до воріт не тільки Англії, але й ЗДА.

ЗДА одинокі з великих держав визнали офіційно советську Москву в 1933 року - і то тільки з причини торговельних вигод. Рішився на цей крок покійний президент Рузельєт. Велика Британія, Франція й Італія визнали советський уряд ще 1924, а Японія 1925 р. Преса й взагалі сітова політика, так в Америці, як і в Європі цілий час і далі ставилася надзвичайно критично до сов. режиму, але все це були тільки слова, бо на ділі світ пішов стопідсотково на співпрацю з червоною тиранією в Москві. Москва одержала право громадянства в культурному світі, її прийнято до Союзу Народів, вона підписувала всікі трактати, якими осуджувалося війну /пакт Бріяна - Келлога/ і то в той самий час, коли Сталіна підмінено як "стогоового монстра", що нищить культуру, релігію і взагалі все, що в цивілізованому світі називалося святым і величним. Ліквідація "кулаків" із 1929 - 31 рр. та організація штучного голоду в Україні прийняв світ з обуренням і почуттям огиди до сов. режиму. Але поза обурення й паперові протести світ не зробив ані кроку вперед.

Велику прислугу зробив червоній Москві Гітлер. Його воївничі плани для підбиття світу й расистична теорія неналісти й по-горди до всого ненімецького звернули увагу світу на німецьку загрозу й тим самим дали змогу Москві долучитися до цього хору ненависті проти Німеччини й у тіні німецької загрози приготовлятися не тільки до поборення Німеччини, але й до завоювання цілого світу. Триголовий московський монстр /советський уряд, комуністична партія і III-ий Інтернаціонал/ простягнув свої лапи на цілій світ і затягає Його повільно з своєї згубні сіті. Для боротьби проти держав осі, СССР був зв'язаний у зійськовий союз із великими демократіями і, щоб дати ілюзію сатисфакції цим демократіям, він "зdemократизувався" - позірно проголосив "свободу релігії", "роз'язав" III-ий Інтернаціонал, надав більше "самостійності" своїм республікам - , а на ділі з залишком послідовності продовжував свою імперіалістично-загарбницьку політику з метою поневолення цілого світу.

Великі демократії переорієнтувалися через ніч, почали віхвалювати "великого Сталіна" й Його "сонце конституції", а це "сонце" поволеннями заслоняло всі інші сонця... В тіні рівноціального союзу з великими демократіями й війни проти держав осі Москва робила свою злочинну роботу й приготовляла третю світову війну проти своїх очієїнніх союзників. Москва, мабуть одинока, знала, що до такої війни прийде, бо вона хотіла її і тому приготовляла й приготовляється до неї.

Року Божого 1928 Москва підписала т.зв. пакт Бріяна-Келлога,

який осуджував війну - і того самого року вона започаткувала грандіозний план зброєння і підготовки до другої світової війни. У своїй промові з 9 лютого 1946 Сталін говорить у цій справі дуже ясно. Він каже, що комуністична партія знала, що "война насувається", тому вона розпочала 1928 р. "грандіозне дело" "активної оборони". Відки знала партія, що "война надвигається", коли в той час Німеччина була ще цілковито обезброяною, а інші потуги і не думали про війну з ССР? Німеччина почала збройтися і підготовлятися до війни аж після приходу Гітлера до влади, тобто після 1933 р. Отже комуністична Москва перша почала підготовку другої світової війни і якщо не був би її започаткував Гітлер, то зробив би це Сталін - два найхорстокіші тирані сучасної історії.

Промова Сталіна взагалі ревельпіана в цьому напрямі. Він твердить, що друга світова війна мусила прийти не так з причини агресивної політики Гітлера, але з причини капіталістичного устрою всіх інших держав світу в тому числі й Англії та ЗДА. А перемога над державами осі не означає перемоги демократії в західному її розумінні, але "победил наш советський общественный строй" і "наш советский государственный строй". Рівночасно твердить Сталін - рішальний удар завдала державам осі Червона Армія, а не західні демократії, які вважали їх армію за "кольцо на глиняних ногах". Тому він ні словом не згадує заслуг своїх союзників у цій війні! Він навіть не згадує тієї величезної помочі в воєнних матеріалах, що її дали ССРС та Англія. Війну виграв ССР - твердить Сталін - майже виключно власними перевагами, засобами й власною армією. Для цього готувалася Москва активно від 1928 р.

І так як до цієї першої розривки світового масштабу з частиною капіталістичних держав готувався Сталін приблизно 15 років, так він започаткував уже нову п'ятирічку з метою підготовки ССР до останньої розривки з рештою капіталістичних держав. Він заявляє: для того, щоб "наша Родина била гарантована от всяких службянств" - так як перед 1928 р., щоб була готова до "активної оборони" - ми започаткували нову п'ятирічку... В цій новій п'ятирічці особливу увагу присвятиться тяжкій індустрії, бо в разі нової війни, ССР не зможе вже числити на поміч закордону. В новій підготовці, яка, за словами Сталіна, мусить закінчитися "в ближнє время", ССР має добитися видобування 50 мільйонів тон "чугуна" /1913 р. видобувалося 4 мільйони 220 тисяч, а 1940 - 15 мільйонів тон/, до 60 мільйонів тон сталі /1913 р. видобувалося 4 мільйони 230 тисяч, а 1940 - 18 мільйонів 330 тисяч тон/, до 500 мільйонів тон вугілля /1913 р. видобувалося 29 мільйонів, а 1940 - 166 мільйонів тон/, до 60 мільйонів тон нафти /1913 р. видобувалося 9 мільйонів, а 1940 - 31 мільйонів тон/. Для цього, - додає Сталін, - треба нових трьох п'ятирічок, але ми осiąнемо це скоріше. І тому треба вірити, посміло того, що, - як каже тиран із Кремля, - чудес на світі не буває, а "чека не так сильна".

Проти кого збройтися ССР тепер, хто загрожує мир і хто має намір нападати на Советський Союз? Ніхто! Але як перед цією війною, так і тепер Москва готується до підбиття всього світу, бо "комуністична революція", "ідея Третього Риму" "може тріумфувати тільки як світова революція". Для здійснення цих ідей працює советський уряд, комуністична партія і III-ий Інтернаціонал, які мають своїх визнавців, агентів і пробоєвиків на всій земній кулі. Всюди працює "п'ята комуністична кольона", і якщо деякі комуністичні партії в інших країнах інакше уявляють собі комуністичну революцію і советський лад від групи червоних сатрапів з Москви, то все ж таки працють вони стосідствово в напрямі московської імперіалістичної ідеї, бо всі напримні йдуть з Москви.

Збагнущ і зрозумів цю загрозу для цілого культурного спіту б. англійський прем'єр Вінстон Черчіл і так як після першої світової війни, так і тепер закликає він світ до активної обороної. В своїй промові з 5 березня в Фултоні /ЗДА/ він сказав ясно світові, що положення в світі критичне, як після першої світової війни, "На ті поля, що недавно були освячені побідою союзників, впала тінь. Ніхто не знає, що наміряться зробити в найближчому майбутньому Советська Росія і її комуністична міжнародна організація і які є граници - якщо взагалі такі існують, її експанзіоністичних тенденцій і стремління до прозелітизму" - сказав дослівно Черчіл. Від Штетіну на Балтику до Тріесту на Адріатику спустилася залізна завіса на континент, а комуністичні партії в цілому світі намагаються настановити всюди тоталітарні режими. В усіх окупованих Москвою країнах запанував поліційний режим і тиранія. Якщо ми були б провадили рішучу політику, занавив даліше Черчіл, то в 1933 або ще навіть у 1935 р. ми могли не допустити до закріплення гітлерівського режиму в Німеччині і в такий спосіб могли запобігти другій світовій війні. Але маючи все досвід, ми не смімо допуститися нової помилки. Щоб не допустити до нового кровопролиття, ми мусимо негайно, ще цього 1946 року, дійти до вияснення всіх проблем із Росією - і то за помічкою Організації З'єднаних Націй при активній піддержці всіх її народів, що говорять англійською мовою та їх союзників.

Мова Черчіля рішуча і ясна, але й утопічна. Поперше Черчіл хоче потягнути різницю між советським режимом і московським народом, для якого він - як колись Вільсон-мав велику симпатію... Він забуває той історичний факт, що ніякий провідник, хоч би це був і найбільший тиран, не може довго вдерматися, коли його не підтримить народ, серед якого він появився і пляни якого він виконує. Московський народ, серед якого працює Сталін, тяжко терпить і угинається під тягарями тих колосальних завдань, що на нього накладає його "любимий вождь", але цей же народ дас йому силу і змогу виконувати ці плани й задуми, бо йдуть вони лінією його історичного ставання - поневолення чужих народів і встановлення його хоробливого месіянізму в світі. Сталін, як колись Іван Грізний, Петро I чи інші тираги - царі створює цьому народові могутні візів здінення своєго царства в світі. поява Сталіна не є припадком, вона є логічним завершенням тієї хоробливого месіяністичної ідеї, що жила й живе в душі цього народу, яку хотіли здійснити царі й яку в духовій площині проповідували всікі московські містички з Достоєвським на чолі. Візін комуністичної революції в світі - це візія московського напування в світі без огляду на її вину. Колись це була ідея пан-ортодоксизму, панславізму, а тепер є вона ідея комуністичної революції. Тому Сталін у своїх внутрішніх потягненнях апеляє до патріотизму московського народу, до його душі, до його національної амбіції як "старшого й великого брата", який має свою ідею і своїми, московськими, новим ладом ущасливити світ. Сталін апеляє до національної гордості москаля, він буде свою "комуністичну революцію" на національній традиції московського народу, тому цей народ іде за ним, тому він має успіхи. І доки Черчіл, а з ним і цілий культурний світ, не зрозумієть, що носіям комуністичної ідеї - як колись панортодоксальної, панславістичної чи ідеї Третього Риму - є московський народ, а Сталін є тільки виконавцем цієї ідеї - до того часу загроза з Москви буде дійсною і чинною. Щоб цю загрозу раз на завжди усунути, не досить усунути тільки комуністично-советський режим, але треба покорити московський народ, помогти визволитися з-під нього усім поневоленим народам,

і за помічю цих народів деркати Московів в її етнографічних границях. Знищити комунізм і советський режим - це значить знищити самий центр цієї ідеї - московську імперію! Жихо треба знищити в самому його корені. Во в інакшому разі воно з'явиться в іншій формі дуже скоро. Знову Й світ стоятиме перед тією самою проблемою, перед тією самою загрозою, що І тепер. Месіяністична ідея московського народу - диконавцем якої є тепер Сталін - грізняша від атомової бомби, про яку каже Черчіл, що льдство не могло б спокійно спати, коли б вона була тепер у руках Сталіна. І не знищить її ніяка атомова бомба, хіба інша ідея, сильніша й краща від московського месіянізму в її теперішній формі комуністичної резолюції. Таков ідеєю може бути тільки ідея волі народів і свободи та гідності людини, але не в її декларативній формі, але в наступні, в чинній реалізації.

Подруге, Черчіл твердить, що світ не знав, що діється за тією залізною заслоною, де панує Кремль. А чи Сталін не сказав ясно й недвусмисльно, що там діється? Там готується нова війна для піднесення капіталістичного ладу в світі й установлення кращого "общественного советского строя" і "многонационального советского государства", які оказались в цій війні країнами ліпшими від буржуазних капіталістичних устроїв і режимів... Так сказав Сталін, і Йому треба вірити!

Потрете, Черчіл вірить, що Советський Союз не хоче війни, він хоче тільки "плодів війни і безграниця розширення своїх сил і своєї доктрини". Без сумніву, що так Гітлер також не хотів війни, він хотів тільки розширити в безкoneчність "життє-зий простір", "лебенсрайм" німецького народу й створити "Нову Европу" та завести новий лад у світі. Пощо війни, коли б такі задуми можна здійснити мирним шляхом? Але що тоді, коли мирний шлях не доведе до бажаного кінця? Що зробив Гітлер - ми вже бачили. Що зробить Сталін - в цьому не має сумніву. Тому треба ділати, доки не запізно - ще цього, 1946 року, як сказав Черчіл. Але не утопії всіх союзів народів і 50-літніми пактами, яких Москва ніколи не додержувалася і не буде додержуватися. Силі треба протиставити силу - і то силу країні ідеї і кулака. З Москвою треба говорити мовою, яку вона одиноко розуміє і визнає.

В Парижі відбувається тепер конференція міністрів закордонних справ ЗДА, Англії, Франції і СССР. Ця конференція розпочалася 25 квітня, на пропозицію З'єднаних Держав Америки після того, як лондонські наради заступників міністрів закордонних справ не могли до нічого дозвести. Й мирова конференція, що мала розпочатися 1-го травня не могла бути скликана якраз із причин невдачного перебігу лондонських нарад. Конференція засідає уже поверх 10 днів, але також не осiąнула ще ніяких суттєвих успіхів. Бо відкинення австрійських претенсій на італійську частину Тиролю не можна ще назвати ніяким успіхом. Це справа льо-кального характеру. На великі труднощі натрапляє мировий договір з Італією. Крім інших проблем, найтяжчою є мабуть проблема іта-лійських колоній і справа Тріесту. Франція пропонує, щоб усі бувші італійські колонії залишились під виключним мандатом Італії. СССР на той момент жадав, щоб ці колонії передали під мандат ОЗН. Цими колоніями мала б керувати спеціальна комісія, зложеня з представників кількох держав, а на їх чолі мав-би стояти як губернатор або московський або англійський делегат. Італія давала є своїх делегатів на пости заступників губернаторів. Конкретно СССР бажав, щоб губернатором Тріполітанії був москаль, а губернатором Кіринаїки - англієць.

Натомісць Англія пропонує, щоб Тріполітанів і Кіринаїку проголосити самостійною арабською державою. ЗДА за тим, щоб ці колонії поставити під мандат Організації З'єднених Націй, яка сама вирішить, в який спосіб і котрі країни мауть управляти ними. Где, як видно, між Англією і СССР. Англія не хоче допустити Москву на Середземне Море, а Москва хоче за всяку ціну осiąгнути тут певні позиції. ЗДА хочуть найти компромісову розв'язку. Але знаючи, що первісно СССР жадав виключно для себе мандату над Лівією, тільки припустити, щоб вони згодилися на якийсь більший компроміс.

Але в той час, як у Паризі йдуть мирові переговори, Москва з залишкою послідовності веде свою політику доконаних фактів і забезпечення собі якнайвигідніших позицій для грядущих подій. В Європі вона монтує мілітарний блок слов'янських держав з ясними протиаліянськими тенденціями. Мілітарний союз Польщі, Чехословаччини й Югославії під московським патронатом, став діміністю. В своїй окупованій зоні Німеччини, Москва змонтувала т.зв. Едину Соціалістичну Партию, що повстала з фузії комуністів і соціал-демократів. Ця партія виступає, за згодови Москви, за єдність Німеччини і сильно атакує західні демократії. Ясно, що Москва хоче здобути собі симпатії німецького народу, щоб у разі потреби використати їх для своїх цілей. В своїх окупованих зонах Англія і ЗДА піддержують соціал-демократів і одобрюють їх негативне ставлення до фузії соціал-демократів з комуністами. З приводу робітничого свята 1-го травня англійська робітнича партія вислала привітальну телеграму німецьким соціал-демократам. Почалася лідитця за німецький народ! Колишній смертельний ворог став скоріше, як можна було сподіватися, баханим союзником. Німці розуміють це, і вони скоро зуміють використати цей новий стан для себе.

Напруження між СССР і Туреччиною загострюється. Нещодавно заявив турецький президент міністрів, що Туреччина готова на переговори з СССР у справі Дарданелів, але добровільно вона не зрешиться ні п'ядисвоєї землі. В Ірані дійшло, позірно, до від prurenня. СССР відтягає відти свої війська, але переговори між перським урядом і комуністичним урядом в Азербайджані, наставленим Москвою, не дали ще ніяких плодів. Положення характеризує заява комуністичного провідника Азербайджану, який сказав, що Азербайджан буде зброяв боронити своєї самостійності. Подібне положення в Маньчурії. Там також відтягаються совєтські війська, але їх позиції займають комуністичні повстанці, озброєні Москвою, які в кривавих боях не тільки задер живуть за собою ці позиції, але здобувають ще й нові.

Москва користає з воєнної передышки і готовиться. На заяву прем'єра Етлі, що комуністична партія означає диктатуру і поневолення людини та на заяву мін.зак. справ ЗДА Вернса, що Америка не повторить помилки з першої світової війни і не продовжатиме своєї ізоляціоністичної політики, відповів Сталін 1-го травня грандіозною демонстрацією військових сил у Москві і знаменною декларацією. Він видав даний наказ до Червоної Армії, в якому м.ін. сказав таке: Цілий світ мав нагоду переконатися в цій війні про силу СССР і про її лояльну політику. Але в інтересі мирної соціалістичної відбудови СССР він не спустить ні на хвилину з ока "інтриги інтернаціональної реакції та її імадів ненависті для нової війни". СССР, використовуючи всі здобутки науки і військні досвіди, присвятить особливу увагу розбудові й скріпленню Червоної Армії.

Ось програма Сталіна. Що зуміють протиставити цій політиці Москви західні демократії? Чи знову тільки високопарні слова й погрози, за якими - як і після першої світової війни - не піде чин?

Якщо так, то світ чекає ще більша катастрофа, як та, яку він пережив цієї війни.

Українські політичні чинники, замість дрібного політикування на власному смітнику, мусить помогти західнім демократіям пізнати правдиву суть комунізму й його носія - московського народу, та спричинитися активно до остаточної розв'язки московської загрози в світі. Таким чином ми активно спричинємося до визволення нашої країни з-під московської кормиги та рівночасно виконавмо почесне завдання відносно цілого культурного світу. Наша визвольна боротьба проти Москви мусить вийти на світові реєки й набрати міжнароднього характеру. Це велике завдання має виконати наша сьогоднішня політична еміграція. В цей спосіб ми допоможемо дуже багато нашим братам, які на рідних землях кривавляться за ідеал вільної України.

§:§:§:§:§:§:§:§:§:
охогохогохогохогохогохого
§:§:§:§:§:§:§:§:§:

Р.М.

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ ПРОЦЕС ПІД НІМЕЦЬКОЮ

ОКУПАЦІЄЮ.. /І./

/ОГЛЯД/.

Інший характер, ніж на Центральних та Східно-українських землях, мав розвиток українського національного культурного процесу на землях, що увійшли до т.зв. Генерального Губернаторства. Сталося на це декілька, як зовнішніх, так і внутрішніх, причин.

З одного боку, обмежувано повноту культурного і взагалі національного розвитку на цих землях, їх прикріплення вже з початку серпня 1941 р. до чужої національно-адміністраційної одиниці, з другого боку - кільканадцять літ попередне тотальнє нищіння на Центральних і Східніх землях національного українського життя позначало, що в першу чергу треба зосередити головний тягар культурної акції. Тим більше, що Київ і на масштаби цілого українського материка займає центральне становище. Цю конечність підсилювали і ширші можливості /хоч і на короткий часовий період/ ставити на Центральних і Східніх теренах українську культурну справу, бо закріплювання па цих теренах органів німецької адміністрації тривало зі зрозумілих причин довше, як на українському Заході. Така постановка, що логічно з певедених моментів випливала, постановка - перевести генеральний наступ передовсім на Центральні і Східні Українські Землі, щоб там перед окраденими духові большевиками масами, задемонструвати на всю повноту українську національну ідею - не могла в якісь мірі не позначитись на праці на ЗУЗ і еміграції. Розходилося як про перекинення з тих земель значних культурницьких сил на схід, так навіть рівнання поодиноких суто культурних завдань на потреби ширшого українського материка.

Зовнішніх рамок надало культурному процесу в Галичині її включення до "ГГ". Річ при тім ясна, що на Прокрустовім ложі німецького "націонал-соціаліста" Франка якраз український націоналізм - хоч би це стосувалось "лише" культури - місця собі знайти не міг.

Прийшлося отже, від початку ставити тут культурну працю або ~~нідлільно~~ нідлільно-недзгальні видання, або через установи ~~загально~~ загально українського характеру: Інститут Народної Творчості з Кабінетом образотворчого і прикладного мистецтва /справа фахової підготовки самодіяльних мистців, курси позаочного навчання/, Клуб Письменників тощо.

З наведених вгорі причин - хоч це може на перший погляд і парадоксально! - не міг навіть на самих початках німецької окупації тут процес культурний знайти такого суверенного виявлення, як на сході. Після большевицького відступу культурний актив Галичини спонтанно взявся до праці - терен, почавши зі Львова покривсь цілою сіткою добре зорганізованих мистецьких, наукових, освітніх та інших культурницьких закладів - але на повно відіснити все цієї праці не довелось. Тому в порівненні з розгорнутим восени 1941 р. культурним українським життям під націоналістичними прапорами в Києві, культурне українське життя в так зв. ГГ виглядало назовні недовершеним. Ця різниця в інтенсивності культурного прояву не могла, ясна річ, залишитись скритою від німецького окупанта і тому - поминаючи моменти ~~практичної~~ різниці німецької політики щодо Українських Земель Центральних і Східніх та Західніх - знайшло це своє певне відчуття на

розмірах і спрямовані німецького терору, що розгорнувся з повною силою згодом.

Терен еміграційний, хоч ряд визначніших культурник діячів вислано на Землю, довший час після започаткування німецько-більшевицької війни продовжував її свою попередню працю, бо німецький терор сюди докотився аж згодом.

В Празі, окрім видавництва Пробосем, помирilo свою працю Культурно-Наукове Видавництво. Скеровано увагу на продукцію книжкову, маючи на увазі передовсім потреби краю і рівняючись далі на засади українського націоналізму. Увагу приділювано й іншим ділянкам культурного життя, в Українському Університеті ряд науковик асистентів перебрало Українське Національне Сб'єднання, як степендіантів і т.д.

В Берліні падавичайно почавила свою діяльність Культурна Референтура УНО. Під свою духову опіку /реферати, курси/ перебрала вона значний відсоток робітників, що їх вивезено до Німеччини з т.зв. ГІ та частинно - і "східніх".

Розбудовано пресовий орган УНО "Український Вісник", що став одним із чільніших українських часописів культурно-пропагандивних, виконуючи серед мас поважну функцію національно-виховну.

Націоналістичний актив всіма силами старався використати всі можливості, які йому для праці були ще лишилися, хоч тиснення режиму відчувалось і на культурному полі /напр; цензура/, на еміграції все дужче. Хвиля розгорнутого терору перейшла проте через культурне життя української еміграції аж згодом. Насамперед за неповні пів року від започаткування війни з більшевиками - ця хвиля залягла український материк: терени в німецькій термінології визначені як "Райхскомісаріят Україна". Носії української культури мусіли перейти через нову мартирологію, щоб видати нове свідоцтво про життєздайність українського слова.

ІУ.

Після перебрання цих теренів "владою" Еріха Коха все, що мало виразніший український зміст, засуджене було на неминучу загаду. Ціла українська матеріальна і духовна культура мала бути знівелювана і до кінця спростачена, бо - як висловився ще 1941 р. один із уловноважених німецьких мужів - українська історія починалася 22.червня того самого 1941 р., коли німецький меч віtkнувся в суцільний український чорнозем. Ясна при тім річ, що українська націоналістична духовість не могла мати місця в світі Еріха Коха та, як не могла перед тим і ніколи не матиме місця в світі Хрущових.

У порядку "налагодження" суспільно-громадських і культурних стосунків в "Райхскомісаріяті України", приступив німецький цивільний режим до безоглядної ліквідації українського культурного націоналістичного процесу. Бо саме в організованому українському націоналізмі - побачили німецькі націонал-соціалісти - фермент, який єдиний міг збудити до активного духового і тим самим державно-політичного життя частинно приспані більшевізмом маси. Бо і для німецьких інтелектів не могло довго ліматися тайною, який в українськім народі відгомін починало стрічати нове українське національне слово - слово націоналістичне, яке напиця і сили в собі це слово таїло. Висока інтерпретація цього слова знайшла, при тім собі однаково високе засвідчення. За найстрахітливішої з воєн в центрі Української Землі, в Києві на згаріщах післясоветської і серед пекла піднімецької дійсності складене свідомо було через особисту жертву країні.

українських людей свідоцтво, що українська правда таки живе і житиме вовік.

Зазнайомивши зі собою український народ розстрілами учасників свята Базару тощо, розпочали органи "безпеки" режиму Гітлер-Розенберг -Кох з грудня свою діяльність в Києві. Одним з перших об'єктів цієї діяльності стала ліквідація саме українських закладів культури, включно з їх визначнішими представниками - націоналістами.

Так, в середині грудня 1941 р. в Києві арештовано, а згодом і розстріляно ряд українських журналістів з Рогачем і Оршаном на чолі, Редакцію київського "Українського Слова" змінено на німецьку шмату "Нове Українське Слово"/під керівництвом агента Штепи/, припинено літературно-мистецький орган "Літаври", "реорганізовано" при київській міській управі відділ пропаганди, розв'язано всі мистецькі, освітні Спілки й навіть такі наукові установи, як Академія Наук, високі і середні школи. Все це при супроводі масових арештів серед націоналістичного активу й екс-офіційних обвинувачень українських націоналістів в співпраці з... НКВД /большевики твердили якраз навпаки, що українські націоналісти -агенти німецькі/.

Дня 9 лютого 1942 р. арештовано в Києві членів Центрального Апарату Культ Реф. ОУН - Олену Телігу та Івана Ірлявського, що непохитно стояли на передовій національний позиції на сторожі революційної української духовості, - і згодом в тюрмі обох замучено. На передовій стійці української культури упали в міжчасі інші члени націоналістичного культурного провідництва /Кобрин, Ігнатко тощо/. Решта пішла в підпілля: смертельний бій української націоналістичної революції з новим ворогом українського народу почав набирати відтепер нових безпосередніших форм.

В міжчасі гештапівський терор проти української культури розгортається на провінції. В Рівному арештовано в березні 1942 р. У.Самчука й "перебудовано" часопис "Волинь", в Рівному ж розстріляно згодом А.Демо-Довгопільського і інших. Український культурний процес на Центральних і Східніх Українських Землях підірвано такими заходами - здеформовано пресу, науку, шкільництво, освіту, життя мистецьке. /Київська Опера на німецькій мові, під німецьким керівництвом з переважно німецьким репертуаром, і т.д. іт.д./

Шал німецького протиукраїнського терору не міг, певна річ, згодом не позначитися і на українському заході з еміграцією включно, хоч тут він приймав назовні трохи інших "цивілізованих" форм, але ніс одну і ту саму мету - розсадити українську духовість, в першу чергу її найвищого речника - організований націоналізм. Всі націоналістичні культурні заклади нішлися. В січні 1944 р. під час відомої /у всеєвропейському масштабі!/ нагінки на ОУН, арешти по цілій Галичині культурних діячів, в Протектораті розграбовано Культурно-Наукове Видавництво, "Пробосм" /зі своїми органами/, розв'язано секцію Мист.Писм. і Журн., Секцію Освіти, в Берліні зачинено "Український Вісник" і провідників цих установ також арештовано.

Нарешті, як офіра найвища і заразом як найвищий символ уточнення ідеї культурного післанництва з державним будівництвом, Слова і Чину - впав в червні 1944 р. замордований Провідник Культурної Референтури ОУН, др.Олег -Кандиба -Ольжич.

Останні восени місяці зasadничих змін в українськім культурним житті - не могли принести - приніс їх хіба аж кінець війни - українська культура оформлена в націоналізмі вийшла з-під твердої, мабуть історичної своїм значенням проби 1939 -45 рр. непереможена і непереможна. - Стислі шій оцінці перейденої українською культурою дороги за війни, дороги, що ми старалися побіжно подати лише її найзначніші етапи, присвятимо статтю окрему.

Проф. М.В.

Заробітна платня сільсько-господарських
робітників та прибутки колгоспників за часів советів в Україні. *

/Продовження/.

Весь колгоспний рух в Україні можна поділити на два періоди: Період від початку советів в Україні до 1929 року включно і другий період від 1930 р. до останнього часу, - це період так званої суспільної колективізації. В перший період переводилася політика розшарування села. Совети грали на низьких інстинктах відсталих і несвідомих, так із національного, як із соціального боку елементів нашого українського села. В перший період була незначна кількість колгоспів. Україна в той час в адміністративному відношенні поділялася на округи. Так напр. по кам'янець-подільській округі на 1.10.1927 року за даними окружного земельного відділу нараховувалося всього на 16 районів округи /округа дорівнювалися теперішній області/ 4 комуни, 50 артілів і 230 так званих товариств спільної обробки землі. Остання форма колгоспу-товариства спільної обробки землі-в більшості своїй рахувалася лише на папері, а фактично не існувала. Населення по колгоспах в цей період було мало. Так, за даними нашого обслідування по кам'янець-подільській округі на 1.6.1928 р. на одну комуну припадало всього їддів 34, або 12 родин, на одну артіль 38 чоловік, або 10 родин, а на одно товариство спільної обробки землі 50 чоловік, або 12 родин. Але товариства спільної обробки землі - власне кажучи- були індівідуальними господарствами.

На підтримку колгоспів советська влада витрачала великі кошти, бо передбачалось, що до комуни мусять увійти всі селяни. Село мало уявляти з себе одну комуну, одне спільне господарство. Був запроектований тип комунальних будинків на 20-30 родин. Будинки мали бути одноповерхові /партер і надбудова-один поверх/: Отже, село-комуна мало уявляти з себе щось подібне до типу російських касарень для війська. Правда, були проекти і будівлі для 2-ох або 3-ох родин, але цей тип будівель не мав великої кількості прихильників серед советських верхів, бо таке будівництво дорожче комунального. Але не дивлячись на велику підтримку комун із боку сов. влади, комуни не давали ніякого економічного ефекту. Так урожай з 1-ої десятини в пудах за данимокружньої експедиційної комісії в 1926 р. по індівідуальних селянських господарствах і комунах був наступний:

Назва культур По Індівідуальних По комунах за
 селянських госп. нашим обслідуванням

Ж и т о	50	39,60
Пшениця озима	60	54,50
О в е с	49	42

‡/ Див. число "Нашого Кляху" за березень-квітень 1946

Отже, наведені цифри промовляють самі за себе. До цього треба додати, що комуни містилися в бувших садибах поміщицьких господарств. Будівлі поміщицького господарства були занехаяні, а почасти і пошкоджені, оскільки совети пустили на початку революції, а особливо в часи війни Москви з Україною в 1919 році, лозунг "експропрій експропріатора", інакше кажучи - "грабуй награбоване". Отцей невооподарський лозунг і зробив своє ганебне діло, і поміщицьке господарство, як будівлі так і садки, а особливо такі високоінтенсивні рослини як виноградники, були в великій мірі пошкоджені. Приймаючи все це на увагу, сов. влада щороку примушена була давати дотації комунам на покриття їхнього дефіциту. Не краще була справа і з такою формою колгоспу, як сільськогосподарська артіль. У всікому разі при таких артильях селяни-члени артилі в більшості мали і своє власне господарство, хоч з боку влади це явище і не поширялося.

Маючи перед своїми очима такий економічний ефект від колективізації, не дивлячися на те, що для колгоспів була виділена краща земля і видавалося чималі порівняно кредити, в більшості безповоротні, а податки з комуни зовсім не бралися, селяни не вступали в члени колгоспів. От, томуто в 1930 р. з боку сов. влади були влиті десять переконливі заходи /також/, висилка на Сибір і фізичне знищенні більше упертих, що не хотіли вступати до колгоспів, і селяни мусіли "доброзвільно" вступати до колгоспів. В усякім разі в цей перший період ще не викристалізувався спосіб розподілу прибутків колгоспу серед своїх членів. Були навіть і такі випадки, коли колгосп вважався лише на папері, а господарювання було індивідуальнє. Цей перший період менше цікавий для нас з боку його економічної аналізи, а нарешті, економічної аналізи тут ніякої неревести й не можна, тому то ми свідомо залишамо цей період і переїдемо до другого періоду.

В місяці лютому 1935 р. Совет Народних Комісарів і Ц.К.ВКП/б/ затвердив аразковий статут сільсько-господарської артилі. Від цього часу все колгоспне життя почало переводитися в формі сільсько-господарської артилі. Інакше кажучи, експеримент, що переводився по насадженню сільсько-господарських комун, не дав жадних позитивних економічних результатів і, як було зазначено комуністичною партією і советським урядом, "комуна зробила своє велике діло ^{на даному етапі /яке? - М:В./}, і ми плавно переходимо до конструкції сільського господарства в формі сільськогосподарської артилі".

Отже, розглядаючи прибутки колгоспників, ми будемо торкатись лише другої половини колгоспного руху, а саме починаючи від 1930 року.

Перед розподілом сільськогосподарських прибутків між членами колгоспу, всяка сільськогосподарська артиль мусіла виконати перед державою певні зобов'язання. Першим таким обов'язком для колгоспу перед державою була "поставка". Ця поставка зерна мала силу податку. Заготовчі лімітні ціни були дуже низькі. Ми наводимо заготовчі ціни за період 1927-1939 р.р., згідно з довідником до хлібоzagotівельної кампанії.

Назва культур	Пересічні заготовчі ціни в рублях і копійках				
	за центнар ^х	1927/28	1928/29	1933/34	1936
	1939				
Х і т о	4,68	5,72	6,33	6,40	6,40
Пшениця озима	6,85	8,01	8,52	10,50	10,05
О в е с	4,25	4,98	5,60	5,40	5,40
Я ч м і н ь	5,41	6,02	6,42	6,15	6,15
Кукурудза	3,87	4,34	5,44	6,00	6,00
Соняшник	7,70	8,07	8,75	15,00	15,00

Отже з наведеної таблиці видно, які низькі були заготовчі ціни. На внутрішньому ринку держава продавала цей же продукт тому ж самому заготовачеві в порівнанні з заготовчими цінами кілька разів дорожче. Досить, хоча б того, що кілограм печено-го державової хитнього хліба в середині країни продавався по 90 копійок.

Гуртові продажні державні ціни були в декілька разів більші, ніж заготовчі.

Гуртові продажні ціни, що держава одержувала за зерно в рублях за центнар:

Назва культури	1933 рік
Пшениця озима	27,75
Х і т о	22,55
О в е с	9,6
Ячмінь	12,85
Кукурудза	19,50
Соняшник	19,00

/Дієвий матеріал запозичений з праці Гліба Лазаревського - "Земельний Устрій Советської України", - советське видання/

Як відно з наведеного цифрового матеріалу, продажні ціни були високі в порівнанні з заготовчими. Совети на закордонному ринку переводили політику демпінгу, нічогісенько на цьому не втрачали, бо заготовчі ціни були дуже низькі. Навпаки, переводячи політику демпінгу, совети мали все ж таки великий зиск. Всього цього совети могли досягнути лише завдяки колгоспній системі, де селянин-колгоспник працював на положенні кріпака, а навіть і гірше. Кріпак мав на тиждень декілька днів вільних для праці у власному господарстві, а колгоспник цього не мав, бо селянин-колгоспник вважається власником соціалістичного господарства, так само як і робітник в власником фабрики, а в цілому робітник і селянин в господарі держави, бо советська влада є робітничо-селянська.

Крім "зернопоставок", колгоспи зобов'язані перед державою в "поставках" городини, м'яса, молока, масла, зовні, скіри. На це все є теж лімітні ціни і досить низькі. На великий паль, у нас під руками немає цифрового матеріалу щодо цього, але це та інші питання гадаємо висвітлити у нашій повній роботі більш докладно, яка згодом появиться.

Дальнім обговорюванням колгоспника перед державою була контрактація: Контрактація для селяніна була невигідна, але се-

^{х/} російський центнар дорівнює 6 пудам, а пуд дорівнює 16 кілограмам

лянин-колгоспник, а значить і колгосп в цілому, як "сознательний" член соціалістичної держави "мусів добровільно" йти на контрактадів. Крім поставок і контрактадів були ще децентралізовані закупки державою від колгоспу сільськогосподарських продуктів.

Але крім поставок, контрактадів та децентралізованих закупок, які фактично були нічим іншим як податком, советська влада стягала й стягає з кожного колгоспу ще й грошевий податок. Грошевий податок артіль виплачує від одержаних грошових прибутків. Майже 75 % грошевого податку колгоспи виплачують за рахунок грошевих прибутків від зернових культур, коло 4 % з прибутків від технічних культур, біля 11 % від прибутків від городів та бамтанів і біля 9 % від нехліборобських прибутків. Цифри взяті з відчитів колгоспів.

Колгосп ще мусів за договором, складеним з машиново-тракторною станцією, оплачувати натурам до останньої обслуговування станцією колгоспу. Ото з колгосп, перед тим як приступити до розподілу прибутків поміж членами колгоспу, мусів перш за все задоволити претенсії М.Т.С.

Колгосп, крім всіх зобов'язань, мусів поповнити різні внутрішні фонди, а зі своїх грошевих прибутків колгосп поповнював неподільний фонд артілі.

Коли ми звернемось до цифрового матеріалу відносно розподілу гуртового збору зернових у % за роками від 1933 по 1939 включно по цілій Україні, матимемо таку картину:

Розподіл гуртового збору зернових у % по колгоспах УССР за роками

Статті витрат	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939
1/Здача/продаж/ державі порядком хлібоздачі	33,6	35,1	28,1	21,0	16,7	19,4	15,7
2/Натуроплата М.Т.С.	9,6	10,9	13,1	16,8	15,3	17,6	21,4
3/Повернення насіннєвих	0,6	1,3	3,9	5,0	1,6	0,5	0,9
4/Продаж державним загальним організаціям порядком колгоспної зоргівлі	-	-	3,3	5,3	4,8	7,3	6,0
5/Продаж на колгоспному ринкові	-	-	0,2	0,4	1,1	0,6	1,1
6/Посівний матеріал та страховий насіннєвий фонд	17,1	?	16,2	15,1	14,2	15,6	13,8
7/Фураж для худоби та страховий фуражний фонд	10,0	?	10,0	10,9	13,3	13,2	15,8
8/Фонд допомоги	-	-	1,2	1,1	1,0	0,9	1,0
9/Визначене до розподілу на трудодні	26,2	19,5	23,8	23,8	30,9	23,5	22,9
10/Інші витрати	2,9	?	0,2	0,6	1,1	1,4	1,4
Разом	100	100	100	100	100	100	100

З наведеної таблиці помітно, що совети з гуртового збору зернових вибрали від колгоспів лев'ячу частину.

Коли ми підсумуємо такі статті витрат, як "здача державі порядком хлібоздачі", "натуроплата М.Т.С." /дій вид оплати ми повинні розглядати теж як один із видів податку державі, бо М.Т.С., одержавши від колгоспу за переведену ним певну працю оплату затурор, не має права розпоряджатися цим фондом/, а за винятком 5%

одержаного ним зерна мусить здати повністю і без затримки все зерно на пункти "Заготвірб" / і "продаж державний заготівельним організаціям, порядком колгоспної торгівлі", то матимемо таку, досить цікаву, картину:

1933, - це рік штучно викликаного советами халізового голоду. За даними советської статистики колгоспи здали советам 43,2% всього своєго зернового і бобового збору. Фактично в цьому році совети з колгоспів України забрали усіх майже на 100 %, чим і викликали халізий, нечуваний до цього часу в історії голод, коли матері поїдали своїх власних дітей. В 1934 р. колгоспи здали державі від своєго зернового й бобового збору 46,0%, в 1935 р. - 44,5%, в 1936 р. - 43,1%, в 1937 р. - 36,8%, в 1938 р. - 44,3%, в 1939 р. - 43,1%.

Весь цей цифровий матеріал ми взяли із урядової советської статистики, але мусить він служити нам лише для орієнтації, бо урядова советська статистика мусіла подавати відомості такі, які потрібні були для советів. Насправді, колгоспи здавали державі далеко більший відсоток. В усякім разі наведені цифри - це той відсоток гуртового збору зернових та бобових культур, що поступав безпосередньо до держави.

Оплату за здане зерно державі, як ми вже зазначили, одержували колгоспи надавичайно кільку, тому то ми і розглядаемо цей вид "поставки" і продажу як один із видів податку державі. Для розподілу на трудодні виділявся порівну чо малий відсоток, який за винятком 1937 р. навіть не доходив до 30%, а в 1934 р. відсоток гуртового збору, що поступає до розподілу на трудодні, не доходив навіть до 20%, а виносив всього 19,5%. Отже, ми мусимо визнати, що відсоток гуртового збору, що поступає до розподілу між колгоспами, був дуже малий. Цей відсоток за окремими областями різнявся, так іпр. в 1939 р. по харківській області цей відсоток виносив всього 17,8%, а по кам'янсько-подільській 30,0% і чернігівській 30,2%, але за окремими областями ми цього питання не розглядаємо тут, а відсилаємо знову тих, хто цим питанням цікавиться більше докладно до нашої повної праці під цією ж назвою, яка згодом вийде друком. В кращому положенні щодо кількості відсотку визначеного до розподілу на трудодні перебували області східних земель України - це воронезька, курська, ростовська область та Кубань, а також Крим. Без Криму згадані тільки східні області в 1937 р. намічали до видання на трудодні пересічно 35,9%, а з Кримом 33,5%; тоді як по східній Україні, без згаданих земель, в 1937 р. було визначено до розподілу на трудодні 30,9%.

/Продовження буде/.

Відгуки з рідних земель .

"На шляху розквіту".

Під таким заголовком вмістив офіціоз КП/б/У "Радянська Україна" від 26/IV - 1946 р. передову статтю присвячену значенню західних областей України у виконанні нового п'ятирічного плану.

Згадуючи про західні області України, як складників бувшої Польщі, автори визнають їхню тодішню роль, як "кубла українських націоналістів", звідки вони готували Хрестовий Похід проти СССР.

Большевицькі писаки вже давно пересвідчилися, що українці мислять державницькими категоріями, а тому граючи на державницьких стремліннях українського вароду, підкреслють там, що лише зі з'єдненням західних областей з совітською Україною тамтешні українці стали мислити в "державному масштабі".

Там же повідомляється про створення з планом нової п'ятирічки промислового району в Галичині та про нові ростучі лави "західноукраїнської робітничої класи", що формується з сільської молоді, мобілізованої на заводи до міста. Для "допомоги" їй в опануванні нового фаху до Львова прибули сотні кваліфікованих робітників з Москви, Ленінграду, Горького, Свердловську та інших промислових міст Союзу.

Подібна "допомога" є однією з виявів широко закроєної большевицької акції з метою в найкоротший час денационалізувати, за вразком потрібних років на Східних Українських Землях, українську молодь. Добре знаючи націоналістичні стремління цієї аграрно перенаселеної області України, большевики в першу чергу вирішили підірвати економічно й духовно найбільш витривалий національний елемент - селянство. Для цього вони знищили українську духову твердиню - греко-католицьку церкву, запорадили православну віру з російськими священиками, а тепер створюють промислову базу, де домінуючу роль в духовому оформленні майбутніх робітників - теперішніх українських селян, гратимуть професійні російські комуністи. Теперішні дії большевиків нагадують колективізаційну акцію т.зв. "25 тисячників" в 1930 - 33 р.р., коли комуністи-робітники були послані на села для ліквідації найздоровішого селянського елементу. Сьогодні їхнім завданням є знищення українського національного елементу в лиці нашої молоді. "Шлях розквіту" реальною мовою означає "Шлях на Голготу для української нації".

"Рукою пішоходи й оранка коровами".

Нещодавно світ дізнався про нове технічне запровадження українських техніків - у Києві вперше у світі споруджено рухомі пішоходи. Від Хрещатика до двірця прохідні можуть проїхати такими "пішоходами".

Нас не цікавить технічна сторона цього винаходу, але зрозумілій добре замалтунковий сенс "пішоходів". Як і раніше, створення міністерств закордонних та воєнних справ робилося для введення в оману світової опінії про Україну, як "самостійну" державу, так і тепер большевики хочуть знову перед світом показати свої турботи про Україну та її столицю, бо ці пішоходи коштують немало мільйонів, а вперше вони споруджені не в Москві, а в Києві. Одночасово з тим київське радіо повідомило про успішну мобілізацію всіх корів київської області для виконання планів сівби та оранки.

На фоні зруйнованого Хрестатику, обідраних і напівголодних людей та худих курів, зігнаних на виканання плянів оранки та засіву, бачимо жедевр техніки, використаний, як облудний маневр в цілях дальнього уярмлення України.

Львів стаханізується...

"Правда" в своєму числі з 17 лютого ц.р. пише, що "премо-ва товариша Сталіна вишикала величезний патріотичний підйом серед робітників міста Львова". А даліже: "У відповідь на про-мову тов. Сталіна, "колектив заводу електричних пристрійств став на стахановську вахту. І так за перший день завод у цілому ви-конав "сменное задание на 855 процентов". Токар тов. Коробов /зверніть увагу на прізвища й відсотки!/ виконав завдання це на 1.325 відсотків, слюсар тов. Ляпкін - на 2.069 %, токар тов. Хрулев дав 1.755 % норми, а робітниця тов. Смирнова - 2.168 %!

"Кінофікація Закарпатської України"

Під повищим наголовком повідомляє комуністична "Правда" /ч.33 за 1946 рік/, що "зараз на Закарпатській Україні, де мешканці до їх визволення Червоною Армією ніколи не були в кіно-театрі, більшу увагу присвячується кінофікації". "Автомашина з кіновіми апаратами проникає у найбільш віддалені села, в забуті карпатські ліси.

"Увіковічнення пам'яті Лесі Українки".

"Комітет у справах вищої школи при Совнаркомі ССР видав наказ відносно зарядень у зв'язку з 75-літтям з дня народження української письменниці Лесі Українки /Л.Косач-Квітки/.

Буде видано повну збірку творів Лесі Українки. Для студентів установлються місячні стипендії імені письменниці по 400 руб-лів місячно кожна: дві в Київському університеті ім. Т.Г.Шевченка і дві в Київському інституті театрального мистецтва".

/"Правда", 6.3.1946/.

Шевченківські дні.

З приводу 85-ліття з дня смерти /10.III.1861/ Тараса Шевченка, по всіх містах і селах України відбулися т.зв. Шевченківські вечори й концерти. В клубах і бібліотеках відкрито вистави творів Поета.

Дня 9 березня відкрилася в Київському Домі музеї Т.Г.Шевченка, в якому колись жив поет, наукова сесія Державного Літературно-Мистецького Музею і Дому-Музею, присвячена 85-літтю з дня смерти великого Кобзаря. Перший доклад на тему "Шевченко в образотворчому /"изобразительном"/ мистецтві відчитав "народний художник ССР" Касьяні.

/Ізвестия", ч.60, -1946/

Дефініція Фашизму...

Мабуть немає тепер нікого, крім червоної Москви, хто міг би точно сказати, що то таке фашизм, реакція чи агресія. Москва, що правда, доходить до цієї дефініції виключно дорогою негації, але вона має ії. Ось вона: все те, що не вміщається в рамки комуністичної ідеології і московської імперіалістичної політики в фашизмом, реакцією і агресією. Всі ті, що не годяться з ідеологією червоного терору, імперіалізму й поневолення людини й народів - є фашистами, реакціонерами й агресорами. В цьому розумінні фашистами є реакціонерами в б. прем'єр Англії Черчіл, теперішні міністри Англії Етлі Й Бевін, реакціонером і фашистом є мін.зак.справ ЗДА - Верно, б. прем'єр Франції Ллем і т.д., і т.д. Реакціонером і фашистом є й папа римський, Пій XII. Во ї ляк же і може він бути нефашистом, коли дозволяє собі виступати проти певних потиґнень Москви?

Ось папа Пій XII дозволив собі на виступ проти переслідування церкви на Закарпатті. Із цього приводу "Ізвестія" в ч. 24 за 1946 рік містить довгу статтю якогось Д. Петрова п.н. "Нові" плани Ватикану", в якій автор сильно критикує політику папи й називає його ноторійним фашистом і реакціонером. Про щоходить?

Дня 19 січня з'явилася папська енцикліка з приводу 350-ліття переходу карпато-української /в папській енцикліці "рутенської"/ церкви на католицизм. Як відомо, пише автор статті, Закарпатська Україна все з IX-го століття находилася під коротким гнетом мадярських магнатів. Але в енцикліці про це не пишеться. В енцикліці пишеться, що щасливий період для українців із Закарпаття настав після 1667 р., коли то більша частина закарпатців прийшла Унію. Полемізуячи з цим твердженням у папській енцикліці, Д.Петров пише, що і після 1667 р. закарпатські українці находилися під нечуванним гнетом мадярів. А даліше дослівно: "За те енцикліка повна злобної клевети на той короткий, але щасливіший /?/ період у житті закарпатських українців, який наступив після історичного акту злуки їх із батьківщиною - Саветською Україною. Тут папа не скупується на земську лозу і гріховне злослові... Гнів папи досягає свого апогею, коли він /котрий уже раз!/ витаскує на божий світ "затаскану пісню" про "угнетання церкви", "переслідування священиків" і т.д. і т.д." Але папа не протестував - читаймо даліше - тоді, коли на "позорном судебном процесе" в Сиготі /Москва/ зас такі процеси! - прим. ред. 1913 р., сформованому мадярськими реакціонерами, находився між підсудними священик Кобелюк. Його "вини" заключалася в тому, що він благословив селян на боротьбу зо своїми гнобителями. А що зробили б червоні сатрапи з Москви із таким Кобелюком, коли б він так сьогодні благословив українських селян на боротьбу зо своїми московськими гнобителями? Певно вони не завстидали б своїх монгольсько-мадярських братів! - прим. ред. /.

В дальших тирадах атакується папу за те, що він у всій своїй діяльності провадить "прогітлерівський", фашистівський курс і підтримує реакцію. Напр. новоіменовані 32 кардинали - всі фашисти і реакціонери. Але де нас тут менше інтересує. Ми хотіли тільки звернути увагу наших читачів на ту гілопірізів Москви, в якого зона боронить права того народу, який якраз вона століттями найбільше угнетала й ще угнетає. А де все для того тільки, щоб приплати чуйність українського народу й ще спльніше

закріпiti його пута неволі. Що мадяри ниніши й угнетали український народ на Закарпатті - це ми знаємо, але оборонцем нашим не може бути це лютіший наш ворог. Що пані менше залежить на українцях, як таких, але більше на католиках - це ми також знаємо, але гадаємо, що скоріше личить пані ставати в обороні покривдених, як кровокадній і перфідний Москві.

ОХОКОХОКОХОХОХОХОХО

§ "§" § "§" § "§" § "§" § "§"

ОХОХОХОХОХОХО

"Великий брат" - і блазень...

"Прем'єр України" - Нікита Сергіевич Хрущев - кандидував і був вибраний депутатом до Верховного Совета СССР. Цей "верний соратник великого Сталіна" виголосив перед виборами промову, в якій так нарекслів своє завдання, як депутата до Верховного Совета СССР і як "прем'єр міністра" союз України; "Ваше довір'я до мене /зн. виборців - прим. ред./ я відношу на рахунок безграницьного довір'я, відданости й любови сов. народу до нашої рідної большевицької партії, якої членом є я". /Олески/.

"Я зобов'язуюся оправдати ваше довір'я, гідно виконувати обов'язки депутата Верховного Совета СССР - так, як тому вчить нас наш великий вождь, товариш Сталін". /Олески/. "Говорить, як і годиться доброму лякезві й блазневі.

"А дальше:" Більшевики України все багато зробили й зараз багато роблять, щоб двічіти вперед дальший розвиток народного господарства. В тій роботі ми користуємося повсякденною помічю союзного правительства, одержуємо щоденну поміч від товариша Сталіна". /Олески/. "Я глибоко вірю, що Україна, український народ скоро підуть по шляхові відновлення свогою гospодарства і діб'яться нових успіхів. Я думаю, що нам не прийдеться червоніти /за те український народ буде кривавитися, але де блазневі Хрущеві не важне! - прим. ред./ в сім'ї народів Свєтського Союза /бурилів Олески/, але для того нам треба багато і добре працювати, треба зложити багато труду, енергії, упертості". /Тут все не було бурливих Олесків, бо всі знають, що значить "під сонцем Конституції Сталіна" "багато й добре працювати". А на кінець: "Мені, як секретарю Центрального Комітету Комуністичної Партії /більшевицької/ України і предсідникові Совета Народних Комісарів Української Советської Соціалістичної Республіки, виказано більшу честь і довір'я тим, що висунуто мою кандидатуру в депутати Верховного Совета СССР... Я доложу всіх зусиль, щоб партійна організація, ціла комуністична партія більшевиків України і всі наїм советські органи працювали чітко і добре, щоб своєчасно виконувалися всі рішення союзного правительства, щоб своєчасно виконувалися всі накази нашого мудрого вожда і учителя великого Сталіна /Бурні, дозвігне вгазувачі Олески, всі встасть!/. Ось вам відмінна Україна!

"Як на блазня й вірного пса Москви промова й програма Хрущева лішими бути не могли. Віримо, що прийде час, коли блазень Хрущев звітуватиме за цю промову й програму не перед "мудрим вождем і великим учителем", але перед українським народом! А такий час прийде!"

Повний текст телеграми до Сталіна в справі знесення

Унії в Галичині.

"Собор Греко-Католицької Церкви на Західній Україні, який зібрався у Львові дня 8 березня 1946, постановив відкликання з сьогоднішнім днем Берестійської Унії, заключеної з Ватиканом 1596 р., і поворот на лобо святі батьківської російської // православної церкви //, світло якого пішло з Києва /Богові єзічка - і чортові огарок - прим. ред./, історичної колиски народів російського, українського і білоруського. Ми щасливі, що можемо упросити Тебе, Вождю Великого Совєцького Союзу, щоб Ти захочів прийняти наш рапорт // разом із виразом нашої радості, що від тепер нічо все не розділить нашого з'єдиненого українського народу. В цій історичній епохальній хвилині почуваемося до обов'язку висловити Тобі нашу глибоку вдячність за Твій великий чин з'єдинення в одно всіх українських земель. Без його з'єдинення не можна було й думати про ліквідацію незгоди в нашій Церкві й нашій релігії".

Читаючи всякі такі чоловітні телеграми, привіти і т.п., муситься ствердити, що Москва фабрикує їх серіями /той самий стиль, ті самі слова, ті самі звороти!/ і розсилає тільки до підпису. В "найбільш демократичній" країні в світі інакше й бути не може! Там усе "по-закону".

ОЛОХОМОХОХОХОХОХОХОХ
§"§"§"§"§"§"§"§

Передвиборча гістерія.

Історія знає всякі тиранії. Але такої лицемірної, нарушуючої всяку людську гідність тиранії дотепер історія ще не зареєструвала. Переглядаючи советську пресу перед виборами, не найдеш нігде ні тіні критичної думки чи хоч позірної опозиції до існувучого режиму. Весь 200-мільйоновий "советський народ", від Тихого Океану аж по Балтику, знає тільки слова захоплення й ентузіазму для "найдемократичнішого" в світі режиму, для його сатрапів і "люблених", "наймудріших", "найгеніальніших" і т.д. і т.п. тирана в Кремлі. Такої "однодушності", "братерської любові" і "творчої радості" не бачив ще світ... Але хай посмів би хтось не тішитися, хай посмів би хтось не славословити... такого роздумить безмилосердно хижа лапа медведя з Кремля.

Ось у Києві відбується на передодні виборів "стотисячний мітинг", на якому всі "однодушно" рішилися голосувати за "любимов партією Леніна - Сталіна". "Товариш" інженер Яковенко, в імені всіх говорить, що вони віддадуть "з радістю" свої голоси за Москву Хрущева /з українців не було кого вибрати на Голову Ради Комісарів Сов. України!/ і партію большевиків, "підrukоводстван" якої Україна перетворилася у передову індустріально-колхозну країну з високорозвиненою культурою //. Ще більше: "В тілкі часи "отечественной войны" український народ при "братьской помощи великого русского народа" /лейтмотив усіх промов в усіх поневолених країнах - прим. ред./ відстяг своє незалежність і об'єднав всі українські землі в єдину Українську Соціалістичну Республіку. Таким чином здійснилась віковічна мрія нашого народу". А на закінченні: "Да здрастуєт" перший всенародний кандидат у депутати Верховного Совета товариш Сталін".

Дорого мусить платити український народ "великому руссько-му народові" за своє "визволення"!

"Нерушимая дружба народов СССР".

"Известия" в ч. 32 за 1946 рік у передовій статті під по-вищим заголовком описує "щастья" "звільнених" народів СССР, яким дають літи під "батьковою опікою" "Советского государства и своего старшего брата - великого русского народа". Ці "ранее отсталые национальности" в короткому часі, під "опікою старшого брата", розвинули сильно свою індустрію, здвигнули високо механізоване соціалістичне сільське господарство і пішли сильно вперед на шляху культурного розвитку! /!

Ось кілька "перлин" із цієї статті: "В хвилину "грозной опасности" всі народи Советского Союза піднялись як браття, на захист своєї "матери - Родини". Руски, українці, білоруси, азербайджанці, грузини, вірменці, туркмени, узбеки, таджики, казахи, киргизи, карельці, молдовани, литовці, лотимі, естонці і всі другі народи нашої великої оторони саможертовно захищали советську "Родину". В "Отечественной войне" ще більше закріилася дружба народів, виказалася вся сила й хитрість ленінсько - сталінської національної політики. Советський патріотизм "сплотил все нации и народности" в єдину братерську сім'ю". А дальше: "Советский Союз відстояв державні інтереси! / народів нашої країни, їх національну самостійність й культуру. В результаті побіди в "отечественной войне" сбились в окові мечти українського народа о воссоединении в едином государстве". В "дружній сім'ї советських народів - читаємо даліше - ми з вдоволенням прислухаємося до голосів трудящих наших / / західних районів, перед якими советська влада вперше відкрила шлях "правдивого і всестороннього національного розквіту". Ось телеграма, яку вислав із Чернівців ректор гамонього університету проф. Каниболотський /не-буковинець! - прим. ред./:

"Ми, мешканці советської Буковини, знаємо, що тільки партія большевиків перший раз в історії українського народу / книзу добу в нашої історії п. професор не вважає українським! - прим. ред./ об'єднала всіх українців в одну сім'ю. Много тривальний народ Буковини, що віками перебував під гнетом турків, австрійців, румунів, вперше гордо розпростер свої крила, свободно відіткнув під сонцем Сталінової Конституції /обов'язково з великої букви - прим. переписувача/ і приступив "к созидательній работе" під керівництвом любimoї партії большевиків. Ми всі, як один, які любимо всім серцем свою "Родину", партію Леніна - Сталіна, віддамо свої голоси кандидатам з блоку комуністів і беспартійних, продемонструємо всенародно любов і відданість отцеві, другові й учителеві великому Сталінові".

Коротші, але не менш рімучі, були й "наши новые сограждане", закарпатські українці Іван Трукур, Федір Галас, Василь Стельник і другі. Вони пишуть: "Хочемо вічно жити у щасливій советській сім'ї, і тому будемо голосувати за кандидатів з блоку комуністів і беспартійних".

Несчастні "щасливі" народи, що мусять писати такі понижувчі людську гідність телеграми туди, відки йде неволя, смерть і чорна нужда!

Із американської преси.

"Нью-Йорк Геральд Трібюн" із 5 травня 1946 р.
Воєнні настрої в Європі.

Враження американського публіциста Валтера Ліппмана з подорожі по Європі.

Із розмов з відомими політиками в Європі В. Ліппман приходить до висновку, що всі європейські уряди, всі партії і всі видатні люди діють так, ніби мала б скоро настati нова світова війна. Дехто боїться її, дехто хоче її, дехто вважає, що вона неминуча, а дехто думав, що її можна оминути.

В. Ліппман дає далі таку аналізу сучасного стану Європи:

"У висліді війни переможні союзники зайняли великі простори, які під час війни були окуповані державами осі. Союзники зустрілися в середині Німеччини, в середині Австрії, на границях Італії і Греції, в Кореї і в Китаї.

Так американці одержали більшу частину японської імперії, британці - італійську імперію, а росіяни - нацистичну імперію в східній Європі. Тому що Німеччина і Японія стали безсильними, союзники опинилися в ролі спадкоємців осі і не діють все зі самого вису. Безпосереднім питанням стало все не те, що робити з ворожими державами, але те, що робити з новозайнятими імперіями.

Про це власне йдуть тепер суперечки, і то не тільки від останньої лондонської конференції, чи навіть Ялти, але ще від часу великої і досі повно не описаної дебаті між Сталіном і Черчілем про стратегічний план війни. Суттєвіці дебати було, як мали тоді вести війну англо-американці, - чи просто проти Німеччини в західній Європі, чи через "інже черево" Європи в Середземному Морі.

Ця суперечка була кінець-кінцем політичної справи: бо це означало, чи британці і американці у висліді стануть фізично володіти Біркенем, Будапештом і підмін Балканським Півостровом - хоч це означало б довшу війну - чи ні. І як ми знаємо, це питання було остаточно рішене генеральними штабами. Намі штабовці думали, що іхнє рішення кінчало війну скоріше і з меншими втратами. Війна однаке скінчилася так, що британці і американці, а росіяни опинилися в усіх столицях східної Європи, на берегах Адріатичного Моря і на границі Греції.

Критичні справи, які ділять союзників, виходять із такої ситуації: чи мають росіяни остаться, чи відступити з дунайської долини і з Балкану, або, чи можуть британці вдернати своє монопольне становище в Середземному Морі і на Середному Сході, якщо росіяни не відійдуть назад. Во для кожного ясно, що, якщо росіяни не відступляться, то вони підуть ще далі. Ніхто /найменше з усіх самі росіяни/ - не вірить, що політичні граници між ними і британцями можуть бути усталені там, де вони знаходяться тепер. В цьому полягає причина, чому кожний державний муж в Європі має приховану думку, що він мусить діяти так, ніби між Британією і Росією все йде війна, яка потім втягне всі інші нації. Оптимісти кажуть, що вони сподіваються, що росіяни можна спинити демонстрацією сил і, що росіяни тоді пішуть відступати. Але ніхто не є настільки оптимістом, щоб вірив, що росіяни можна перемовити, щоб

вони відступили до своїх границь і залишили Британію як панівну силу в Середземному морі і Середньому Сході, Америку як панівну силу в Тихому Океані і на суходолі східної Азії, а щоб середня і східня Європа залишилась у руках місцевих політиків, які поглядають на Лондон і Вашингтон за проводом і піддержкою.

Тепер ми розуміємо, чому Німеччину не поставили на порідок дня мирової конференції. Щоб сказати відкриту правду - це тому, що в основі на німецьку справу в Москві і Лондоні дивляться так, чи на винадок війни німців використують росіянини, чи західні держави. Це страшний факт. Але всеж це факт, і коли вже щось можна було в цій справі зробити, то це могла б зробити Америка.

§:§:§:§:§:§:§:§:
хохочохочохочохочох
§:§:§:§:§:§:§:§:

З місцем

- 1/ С. Стефанович, Поезія,
- 2/ О. Олесь, Терновий вінок, ст. 1
- 3/ Княжполич, Героїві все-жертви, ст. 5
- 4/ Симон Петлюра /Вибір із статтей/ст. 10
- 5/ Полтавський, Волк, революціонер чи політик, ст. 15
- 6/ Милич, Ідея пропідництва, ст. 17
- 7/ х х х . Я. Барановський, ст. 21
- 8/ Д. Слобідський, Що задумує Москва й як протиділає цьому світу?
ст. 22
- 9/ Р.М. Український національно-культурний процес, ст. 29
- 10/ Проф. М.В. Заробітна платня сільсько-госп. робітників, ст. 32
- 11/ Відгуки з рідних земель, ст. 37
- 12/ Із чужої преси, ст. 43

:§:§:§:§:§:§:
хохочохочохочохочох
§:§:§:§:§:§:§: